

LUNDS
UNIVERSITET

”Det är svårt att hålla tungan i styr”

En diskursanalys av statens språkbruk i fallet

samebyn Girjas mot svenska staten

Clara Macario

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSK62

Termin: Vårterminen 2020

Handledare: Emelie Lantz

Omfång: 13 945

Abstract

Studien är en diskursanalys av statens språkbruk i rättsfallet mellan samebyn Girjas och svenska staten i Högsta domstolen. Girjas stämde staten år 2009 i Gällivare tingsrätt och ärendet avslutades i Högsta domstolen i Stockholm år 2020. Girjas fick ensamrätt på jakt och fiske på samebyns område, vilket gör att de lättare kan förvalta rennäringen i samband med jakten och fisket. Sverige har blivit kritiserat internationellt för att brista i att erkänna samernas anspråk på urfolksrättigheter. Under rättegången har kritik också uppkommit nationellt. Studien belyser svenska statens språkbruk under rättegången i Högsta domstolen och visar, utifrån ett teoretiskt ramverk med fokus på rasism, intern kolonialism och rättighetsanspråk att samers rättigheter fortfarande åsidosätts i Sverige. Svenska statens diskurs präglades av rasistiska uttryck och av underliggande maktstrukturer där staten ville avgöra vilka näringar som tillhör samiska traditioner. Genom ett sådant språkbruk kan staten också bestämma när samers rättigheter kan åsidosättas för andra nationalekonomiska intressen. Studien visar att staten inte bemöter samernas anspråk på urfolksrättigheter i Girjas-fallet, trots att fallet gäller traditionella samiska näringar. Girjas-fallet är ett exempel där maktobalansen synliggörs och samiska anspråk på urfolksrättigheter nekas.

Nyckelord: Sápmi, Samer, Urfolk, Maktstrukturer, Girjas, Sverige, Rasism, Rättighetsanspråk, Intern kolonisering.

English title: It's hard to find the right word – An analysis of the discourse used by the state in the trial between the Swedish State and the Saami village Girjas.

This study analyses the discourse used by the Swedish state in the trial between the Saami village of Girjas and the Swedish state in the Swedish Supreme court. Girjas sued the State for the first time in 2009, and then took the case to the supreme court

in 2020. The people of Girjas won the hunting and fishing rights on the land in question thanks to the concept of prescription from time immemorial. Sweden has received international attention for its ill treatment of the Saami indigenous people. This specific trial gained the attention of the Swedish media for the State's language usage. The study will show examples of comments made by the State's representatives based on a theoretical framework focusing on rights claims, racism and internal colonisation. The analysis of this discourse shows that the State wants to have the power to decide what is or is not included in Saami traditions. With that power the State can decide which claims are indigenous claims and therefore decide when Saami interests should be minimized in favour of other national interests. This shows a misuse of power and exploitation of unjust power relations. The study shows that the Swedish state still fails to recognize the Saami people's rights according to international law. This is due to a lack of incorporation into Swedish law of international conventions regarding indigenous rights. The long history between the Saami people and the Swedish state seems to be repeating itself while the State continues to hold a discriminatory view of the Saami people.

Keywords: Sápmi, Saami, Indigenous peoples, Sweden, Racism, Internal colonisation, right claims.

Innehållsförteckning

Inledning	3
1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning	4
1.2 Material och avgränsningar	6
1.2.1 Primärmaterial	7
1.2.2 Källkritik/Validitet	7
1.3 Forskningsetiska bedömningar	8
1.4 Bakgrund	9
1.4.1 Urfolk och samer	9
1.4.2 Girjas	12
2 Teori	14
2.1 Rättighetsanspråk	15
2.2 Rasism och diskriminering	19
2.3 Intern kolonisering.....	21
3 Metod.....	24
3.1 Diskurs och ”cultural capital”	24
3.2 Diskurs och makt	25
3.3 Avgränsning	28
4 Litteraturöversikt och tidigare forskning.....	29
5 Analys av rättegången	34
5.1 Rättighetsanspråk	34
5.2 Rasism och diskriminering	39
5.3 Intern kolonisering.....	43
5.4 Slutsats.....	45
6 Diskussion	48
6.1 Diskussion om rättighetsanspråk	48
6.2 Diskussion om rasism och diskriminering	50
6.3 Diskussion om intern kolonisering	51
7 Sammanfattning.....	53

Referenser 55

Inledning

Citatet som namnger studien är ett uttalande i Girjas-fallet när det togs upp i hovrätten år 2017. Det är advokat Hans Forsell som säger att det är svårt att hålla tungan i styr när det gäller benämningar av samer. Detta efter att staten fått kritik för att ha använt begreppet ”lapp” utan någon förklaring som skulle kunna rättfärdiga användandet av begreppet.¹ Samer har genom historien, och även under modern tid, blivit diskriminerade av svenska staten. Sveriges televisions dokumentär *Tvångsförflyttningarna – Båggojohitin*, boken *Herrarna satte oss hit* och filmen *Sameblod* är exempel på filmer och böcker som vittnar om de tvångsförflyttningar och den diskriminerande behandling som samer har fått utstå. Samer är också en grupp som blivit utsatta för rasbiologiska tester.² Sverige har inte skrivit under urfolkskonventionen ILO 169 och FN har gett Sverige kritik för hur staten behandlar urfolket.³ Staten har gjort ett förarbete till en Nordisk Samekonvention som fastställer samernas rättigheter som urfolk.⁴ Konventionen har däremot inte ratificerats än. Sveriges regering har också arbetat tillsammans med Sametinget och har gjort en informationskampanj. Satsningen pågick under åren 2001–2004 och skulle bidra till ökad kunskap om samernas historia och deras situation i nutid.⁵ Svenska staten har därför i vissa aspekter arbetat för samernas rätt i det svenska samhället. Men samtidigt som Girjas-rättegången ägde rum i Högsta domstolen skrevs artiklar och uttalanden på ledarsidor i tidningar och på Civil Rights Defenders hemsida i vilka språkbruket som staten använde kritiserades. Denna studie är ämnad att synliggöra svenska statens diskurs under rättegången i Högsta domstolen och vilken syn på samer den förmedlar. Är tiden där samer diskrimineras verkligen bara historia?

¹ Fröberg, Jonas. ”Staten fortsätter använda ordet ”lappar” i en ny rättegång”, *Svenska Dagbladet*. 06/11/17.

² Waara, Anneli. Uppsala Universitet; Samer och rasism i historia och nutid, 19/01/15.

³ FN-förbundet (UNA Sweden); FN-kommitté kritiserar Sverige, 31/03/16.

⁴ Regeringskansliet. Nordisk Samekonvention, 01/06/15.

⁵ *Samer – ett ursprungsfolk i Sverige*. Regeringskansliet – Jordbruksdepartementet & Sametinget, Västerås, 2004.

Samer är det enda urfolket i Europa och deras land sträcker sig över Norges, Sveriges, Finlands och Rysslands landsgränser, även kallat Sápmi.⁶ Det är ett urfolk som levt och brukat den nordliga marken sedan urminnes tid. Enligt rennäringslagen som skrevs år 1886 men som uppdaterats genom åren så har de sameer som ingår i en sameby rätt att bedriva renskötsel i Sápmi.⁷ Girjas är en sameby i Norrbottens län och de stämde staten efter att staten gjort all småviltsjakt och fiske fritt i svenska fjäll. Eftersom Girjas bland annat brukar marken för rennäring vill de ha ensamrätt och upplåtelse rätt för att kunna förvalta jakten och fisket, tillsammans med rennärningen.

Studien är en diskursanalys av rättegången mellan Girjas och svenska staten i Högsta domstolen. Den rättsliga tvisten har pågått sedan år 2009 och nådde sin slutgiltiga dom år 2020. Idén för studien uppkom i samband med att jag läste i media om den kritik som riktades mot staten under rättegången, samt FN:s kritik mot Sveriges behandling av sameer.⁸ Med detta sagt kommer studien att ifrågasätta och kritisera statens hantering av samiska frågor. Fokuset kommer vara svenska statens språkbruk i rättssalen. Det är också värt att nämna att samebyn fick rätt i Högsta domstolen. Tidigare så har staten gjort ett omfattande arbete pro-samers urfolksrättigheter genom ett förarbete för en nordisk samekonvention, men under rättegången så har statens språkbruk blivit kritiserat. Diskursanalys kan användas för att finna underliggande maktstrukturer och maktmedel som skapar social orättvisa i samhället, därför är det lämpligt med en sådan analys på det här rättsfallet.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning

Konflikten mellan Girjas och staten grundar sig i rätten till småviltsjakt och fiske. Småviltsjakt och fiske är en näring som sameer utövat under minst 1000 år men

⁶ Samiskt informationscenter (samer.se); Sápmi.

⁷ Samiskt informationscenter (samer.se); Samebyn organiserar renskötseln.

⁸ FN-förbundet (UNA Sweden); FN-kommitté kritiserar Sverige, 31/03/16.

samer som jagar och fiskar har inte samma skydd som de samer som brukar mark för rennärning. Som tidigare nämnts kan rättsfallet spegla rådande maktförhållanden mellan samer och staten och det är det som ska undersökas i denna studie. Samer har brukat de norra delarna av Sverige, Norge, Finland och Ryssland i urminnes tid. Marken som samerna brukat heter Sápmi och framöver kommer jag referera till Sápmi istället för norra Sverige eller Norden. Koloniseringen av Sápmi började på 1100-talet och blev mer intensiv på 1600-talet,⁹ i samband med att Europa expanderade och koloniserade andra delar av världen. Begreppet ”internal colonisation” (hädanefter intern kolonisering) syftar på en maktstruktur och historisk process i Nordamerika där koloniala tendenser lever kvar och skapar obalans mellan dagens nationalstater och dess urfolk.¹⁰ Urfolksrättigheter tenderar att hamna i skymundan när de vägs emot nationalstatens intressen och studien ämnar undersöka om sådana tendenser finns i svenska statens språkbruk.

Syftet med studien är att bryta ner svenska statens språkbruk i sakframställningen och belysa rådande maktrelationer och strukturer mellan svenska staten och urfolket samer. Trots att Sápmi och Sverige befunnit sig på samma territorium sedan Sveriges grundlades återkommer konflikter om mark och näringar. Samerna är ett erkänt urfolk och mark samt olika näringar är viktiga för att bevara samiska traditioner och sedvanor. Det finns tecken på att samer fått större utrymme att synas i Sverige, i samband med filmer, böcker och dokumentärer, men det finns även tecken på att deras rättighetsanspråk inte tillgodoses till fullo. Rättegången mellan Girjas och svenska staten avslutades år 2020 efter mer än tio år i olika instanser och det kan potentiellt vara ett pilot-mål för framtiden. Det finns ett turbulent förflutet mellan samer och svenska staten, där staten tidigare har utövat sin makt över den samiska befolkningen genom diskriminerande och förminskande behandling. Svenska staten har makt och skyldigheter i egenskap av att vara en nationalstat och det är viktigt att undersöka hur den makten brukas och om skyldigheterna uppfylls. Analysen av Girjas-målet kommer grunda sig i ett teoretiskt ramverk, uppdelat i tre kategorier, rasism, rättighetsanspråk och intern kolonisering,

⁹ Sametinget; Sveriges koloniala historia, 08/05/18.

¹⁰ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, Duncan Ivison, Paul Patton and Will Sanders (red.), 43-45. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

eftersom dessa ofta lyfts fram som essentiella i urfolkens rättighetsanspråk. Min frågeställning är uppdelad i en fråga med en underfråga:

- Vilka maktstrukturer synliggörs i den svenska statens diskurs som användes under sakframställning i Girjasmålet i Högsta domstolen?
 - Hur bemöter staten samernas anspråk på sina urfolksrättigheter?

1.2 Material och avgränsningar

Mitt primärmaterial är inspelade ljudupptagningar från rättegången i Högsta domstolen som påbörjades under slutet av år 2019 och avslutades i början av år 2020. Fallet Girjas mot staten har gått igenom Tingsrätten och Hovrätten, men jag kommer enbart fokusera på rättegången i Högsta domstolen i Stockholm. Ljudupptagningarna är sparad live-radio och finns på Sameradions hemsida som är en del av Sveriges Radio. Det finns inga transkriberingar från rättegången utan enbart de inspelningarna som jag har lyssnat på. Primärmaterialet har behövts avgränsas till enskilda dagar eftersom det blir för omfattande att analysera hela statens sakframställning och slutplädering som totalt är ca 33 timmar långt. Jag har därför valt att avgränsa primärmaterialet så att undersökning och analys blir mer detaljerad. Avgränsningen gjordes med hjälp av mitt sekundärmaterial och metod vilka presenteras senare. Primärmaterialet kommer bestå av dag fyra (10-09-2019) av statens sakframställning förmiddag, hela dag fem (11-09-2019) samt dag sju (17-09-2019) enbart eftermiddagen.

Mitt sekundärmaterial presenteras i avsnittet om tidigare forskning och litteraturoversikt. Det finns ett urval av forskning om samiska rättigheter i konflikt med svenska utvecklingsprojekt. Även forskning gällande andra urfolksgrupper i Filippinerna, USA och Kanada som har hamnat i konflikt med staterna de lever i presenteras. Sekundärmaterialet visar olika exempel där urfolksrättigheter och urfolkens rättighetsanspråk ställs gentemot en nationalstats intressen. Samers rättighetsanspråk i kontrast med statens intressen är ett relativt utforskat område inom forskning, därför består sekundärmaterialet av forskning gjord i andra länder.

1.2.1 Primärmaterial

Primärmaterialet är inspelade ljudupptagningar från rättegången i Högsta domstolen. Det är live-sändningar som finns kvar på Sveriges Radio. Inspelningarna är uppdelade i dagar, om det är sakframställning eller slutplädering samt om det är svenska staten eller samebyn Girjas som talar. Den 10/9 2019 är det dag fyra av rättegången och staten påbörjar sin sakframställning. En av statens advokater är Hans Forsell och han börjar med att gå igenom vad tvisten gäller samt statens inställning och yrkande. Statens sakframställning är uppdelad i fem delar där de går igenom:

1. En beskrivning av bakgrunden till tvisten samt kommentarer till Girjas yrkande och statens ställningstagande.
2. Rättshistorien från 1300-tal till 1700-tal för samer i Sverige.
3. En redogörelse för jakt- och fiskerättigheter.
4. En redogörelse av reglering av renskötsel samt bakgrund till tolkning av rennärlagslagen.
5. Kommentarer till samebyns påstående om betydelsen av samiskt brukande av marken, samt också varför samiskt brukande av marken inte leder till den rättighet de vill ha.

Det är Hans Forsell och Jonas Löttiger som är statens advokater och de kommer härnäst att benämnas som Forsell och Löttiger. Undersökning och analys kommer att grundas på uttalanden från de utvalda dagarna, där sakframställningen gäller punkterna 1, 2 och 4. När uttalanden citeras i studien kommer talare, dag och tid synas i fotnoten.

1.2.2 Källkritik/Validitet

Primärmaterialet är inspelat material och därför går det inte se vad som händer utan analysen kommer baseras på vad som hörs. En diskursanalys baseras på att undersöka språkbruk och maktstrukturer vilket fungerar utifrån ljudupptagningar. Same-radiation/Sveriges Radio är också en trovärdig och pålitlig källa och jag kan därför förlita mig på att inget saknas från inspelningarna som kommer påverka denna studie.

Det är också värt att tillägga att samtliga artiklar som redogörs för i avsnittet för litteraturöversikt och tidigare forskning är peer-reviewed. Det innebär att artiklarna blivit formellt granskade för att hålla en hög standard och objektivitet i sin forskning.

1.3 Forskningsetiska bedömningar

Primärmaterialet är omfattande vilket har krävt en avgränsning som innebär att hela statens sakframställning och slutplädering inte är inkluderad i undersökningen. Det betyder att bara en specifik del av statens språkbruk är i fokus för studien. Det finns risker att vissa uttalanden eller delar av diskursen går förlorade. Men genom att ändå inkludera statens båda advokater och lyssna på olika dagar, samt på inledningen bör det ge en tillräckligt tydlig bild av statens samlade diskurs och hållning gentemot den andra parten i rättegången. Det finns ingen transkribering av rättegången vilket hade varit fördelaktigt, däremot så finns radiosändningarna kvar att lyssna på fram till september 2020. Citaten är tagna från egna anteckningar och transkriberingar och där oklarheter, såsom svårigheter att höra ett specifikt ord, eller liknande, uppstått kommer detta att påpekas.

Jag diskuterar de uttalanden som statens advokater gjort i rättssalen och kommer att framföra dessa som om staten gjort dem. Jag anser att statens rättsliga ombud också är statens representant i rättssalen och har ansvaret att förmedla statens ställningstagande i tvisten. Rättsfallet är också offentlig handling enligt offentlighetsprincipen vilket gör det möjligt att skriva en studie om rättsfallet.

En kritik som förts mot staten som kommer att visas i analysen är att de använt sig av begreppet ”lapp”. Jag kommer belysa när de använt begreppet och vad det betyder ur ett makt-perspektiv. Jag anser att det är viktigt i en diskursanalys att återge statens språkbruk för att göra en grundlig analys. Förutom att citera när staten använt begreppet, kommer jag inte använda mig av den benämningen för samer då det anses tillhöra ett förlegat språkbruk.

1.4 Bakgrund

1.4.1 Urfolk och samer

Urfolk kallas urfolk av den anledning att de levt och brukat marken innan nationsgränser drogs och stater bildades. De har blivit invaderade eller koloniserade av andra folkgrupper och blivit placerade i större samhällen. Urfolken har förutom en gemensam historia av förtryck och diskriminering en gemensam styrka som håller den gemensamma kulturen levande trots det som gruppen utsätts för. Urfolk har sina egna språk, traditioner och i vissa fall egna rättssystem och lagar, men liksom världen förändras gör även många urfolk det. Oftast lever urfolken precis som resten av världen men har sina särskilda traditioner.¹¹ Urfolk är unika i sin relation till sin historia och till sina förfäder, vilket gör markrättigheter och kulturbevaring viktig för att bevara urfolkskulturer.¹²

Samer är ett samlingsnamn för en större folkgrupp, det finns många mindre grupper med olika språkliga och traditionella skillnader. Samer har genom historien varit ett vandrande folk, mycket på grund av att renar är ett vandrande djur. Sápmi fanns innan de nordiska länderna satte sina gränser och delades upp mellan de olika länderna.¹³ Samerna har varit en del av svensk politik sedan Sverige bildades, regeringen erkände samernas urfolksstatus år 1977 och erkände samiskan som ett minoritetsspråk år 2000.¹⁴ Det går att spåra samiska mynt till cirka 1000-talet.¹⁵ Under 1600-talet insåg svenska kronan att Sápmi hade värdefulla naturresurser som kunde gynna samhället i stort. Man hoppades på ett svenskt Västindien.¹⁶ När Sápmi ”upptäcktes” och erövrades av kringliggande länder blev också samerna en del av diverse stater och länderna försökte assimilera dem i samhällena. Det gjordes bland annat genom att tvinga på samerna kristendomen och genom tvångsflyttningar.¹⁷

¹¹ Samiskt informationscenter (samer.se); Världens ursprungsfolk.

¹² Sametinget; Samiskt kulturarv, 11/03/19.

¹³ Samiskt informationscenter (samer.se); Världens ursprungsfolk.

¹⁴ Sametinget; FN och urfolken, 12/03/20.

Nationalencyklopedin, samer.

¹⁵ Sametinget; Sveriges koloniala historia, 08/05/18.

¹⁶ *Ibid*, 08/05/18.

¹⁷ *Ibid*, 08/05/18.

FN-förbundet (UNA Sweden); ”Hur staten hanterat samer är fruktansvärt dåligt”, 05/02/20.

I slutet av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet förflyttades stora delar av den samiska befolkningen och tvingades till ett bofast levnadssätt.¹⁸ Det stiftades lagar som innebar att bara samer som var medlemmar i samebyar fick vara renskötare.¹⁹ Det är bara 10% av den samiska befolkningen som tillhör en sameby²⁰, så det innebar att resterande 90% av samerna förlorade möjligheten att utöva rennäring trots att de gjort det sedan urminnes tider. Förutom renskötsel har jakt och fiske ansetts vara en binäring för samer, på 1920-talet var det bara en tredjedel av alla samer som skötte renar. Resterande hade andra verksamheter, såsom fiske och jakt. De renskötande samerna har viss rätt till mark och vatten, men samer som jagar och fiskar men saknar medlemskap i samebyar, har inga sådana rättigheter trots att de näringarna också är en del av det samiska kulturarvet.²¹ De samer som inte bedriver renskötsel utan har större fokus på jakt, fiske och slöjd har i praktiken inga markrättigheter trots att dessa näringar har liknande betydelse som renskötsel. Samer som bedriver renskötsel har markrättigheter om än väldigt begränsade.²²

Sametinget är en myndighet i Sverige som har val vart fjärde år. Sametinget är samernas politiska organ som har haft val sedan år 1993.²³ Sametinget arbetar för att stärka samernas självbestämmanderätt, rätt till naturresurser och samiskt kulturliv bland annat.²⁴ Genom Sametinget har samer möjlighet att påverka politiken och de lagar som direkt påverkar samernas politiska ställning och närings- och kulturliv. Samer har i egenskap av urfolk självbestämmanderätt enligt flera internationella konventioner, bland annat konventionen om Medborgerliga och Politiska rättigheter.²⁵ Artikel ett i konventionen säger:

¹⁸ FN-förbundet (UNA Sweden); ”Hur staten hanterat samer är fruktansvärt dåligt”, 05/02/20.

¹⁹ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio (radio). Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september. TID: 13.20.

²⁰ FN-förbundet (UNA Sweden); ”Hur staten hanterat samer är fruktansvärt dåligt”, 05/02/20.

²¹ Torp, Eivind. Samiskt informationscenter (samer.se); De icke-renskötande samernas rätt till jakt och fiske i svensk rätt.

²² Civil Rights Defenders, Joint submission to the UN Universal Periodic Review of Sweden. January 2020.

Svenska FN-förbundet. Människorättsläget i Sverige granskas av MR-rådet. *FN-fakta*. Nr 4, 2019.

²³ Sametinget; Sametingsval vart fjärde år, 13/11/18.

²⁴ Sametinget; Vad vill vår styrelse arbeta för?, 09/11/17.

²⁵ Sametinget; Rätten till självbestämmande, 14/08/17.

All peoples have the right to self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.²⁶

Samer räknas som ett folk och har därför självbestämmanderätt och ska då i teorin ha rätt att vara delaktiga, om än inte ha ensamrätt, över bestämmelser om hur marken i Sápmi ska fördelas och användas.

Det har framkommit internationell kritik mot Sverige för hanteringen av samernas rättigheter. FN och människorättsorganisationer såsom Civil Rights Defenders har uttryckt oro för samernas situation i Sverige. År 2015 fick Sverige 12 anmärkningar som gällde samers rättigheter av Universal Periodic Review. I Universal Periodic Review samarbetar FN:s medlemsstater med rådet för mänskliga rättigheter för att kartlägga ländernas arbete för mänskliga rättigheter.²⁷ Kritiken var baserad på hatbrott, diskriminerande behandling och levnadsförhållanden. En del av kritiken bestod av att staten fortsatt inte skrivit under ILO konventionen 169 för urfolk.

Enligt Civil Rights Defenders så har samerna ett juridiskt skydd som nationell minoritet men inte som urfolk, vilket innebär att samer förlorar de rättigheter som är kopplade till urfolk, till exempel självbestämmanderätt och markrättigheter.²⁸ Civil Rights Defenders anser att Sverige inte har bearbetat historien som finns mellan staten och samer, genom att inte lösa konflikten eller försöka nå försoning. Det resulterar i att historien av diskriminering och rasism mot samer inte når ut till allmänheten och utan att uppmärksamma problemet kan det inte lösas.²⁹

²⁶ UN General Assembly, *International Covenant on Civil and Political Rights*, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, art 1.

²⁷ United Nations Human Rights Council. Universal Periodic Review.

²⁸ Civil Rights Defenders, Joint submission to the UN Universal Periodic Review of Sweden. January 2020.

Svenska FN-förbundet. Människorättsläget i Sverige granskas av MR-rådet. *FN-fakta*. Nr 4, 2019.

²⁹ Civil Rights Defenders, Joint submission to the UN Universal Periodic Review of Sweden. January 2020.

1.4.2 Girjas

Girjas är en av Sveriges 51 samebyar och är en fjällsameby. Girjas har sammanlagt ungefär 12 000 renar, hela området mäter 5450 kvadratmeter och är beläget i Norrbottens län.³⁰ En sameby är en administrativ organisation och syftar på ett område. En fjällsameby arbetar med renskötsel³¹, men på Girjas område kan man även jaga småvilt och fiska.

Twisten med staten är inte ett försök till att stänga ute icke-samiska jägare och fiskare från markerna, utan Girjas vill ha rätten att förvalta över jakten och fisket eftersom det är en verksamhet som också påverkar renskötelsen på området, säger Matti Berg som är Girjas ordförande i en digital intervju i Svenska Dagbladet.³²

Staten vill ha rätten till jakt och fiske i egenskap av att de är markägare, därför ska det fastställas var och när Sápmi blev en del av svensk suveränitet och vem som har det rätta anspråket på marken. Sveriges Radio rapporterar hur samer blivit hotade och utsatta för näthat efter Girjas-rättegången. Någon tog bort det samiska ortsnamnet på Puoltsa där Girjas ordförande bor, en renskötande same vittnar om när en okänd person i bil skriker mordhot efter honom och flera renar som tillhör samebyn har hittats döda i plastpåsar.³³ Rättegången har ökat konflikter mellan samer och icke-samer men även påverkat dynamiken mellan renskötande samer och icke renskötande samer.³⁴ Eftersom rättegången ger samebyn rättigheter, men alla samer inte har medlemskap i en sameby kan det därför skapa friktion inom gruppen. Per-Olof Nutti som är ordförande i Sametinget, säger att det är upp till politikerna att förhindra konflikter mellan samer, ett medlemskap i en sameby ska inte vara avgörande för urfolksrättigheter.³⁵

³⁰ Sametinget; Girjas. 22/11/18.

³¹ Samiskt informationscenter (samer.se); Samebyn organiserar renskötelsen.

³² Fröberg, Jonas. "Staten fortsätter använda ordet "lappar" i en ny rättegång", *Svenska Dagbladet*. 06/11/17.

³³ SE: Eklund, Nils. P4 Norrbotten, "Renskötare mordhotas: "Kommer att skjuta", Sveriges Radio, 29/01/20.

Sveriges television, "Samisk skylt försvunnen – där Girjas samebys ordförande bor", 28/01/20.

Sjöstedt, Mikaela, Sameradion & SVT Sápmi, SSR: Döda renar är en reaktion mot Girjasdomen. Sveriges Radio, 27/02/20.

³⁴ Niia, Anna Karin. Sameradion & SVT Sápmi, Manar till motstånd mot samehat på nätet. Sveriges Radio, 29/01/20.

³⁵ Skogelin, Marc. "Jägareförbundet: Risk för splittring". *Svenska Dagbladet*. 23/01/20.

Twisten om jakt- och fiskerättigheter började år 2009 och fallet togs upp vid Gällivare Tingsrätt. Enligt tingsrättens dom fick samebyn ensamrätt och upplåtelse rätt av jakt och fiske baserat urminneshävd. Förarbetet till domen visade att samer brukat marken sedan 400–500 år e.Kr, samma mark som nu tillhör Girjas område. Förarbetet visade också att samer brukat marken för småviltsjakt och fiske de senaste 1000 åren. Under 1550-talet började samer betala skatt för marken till svenska kronan och därmed hamnade området under svensk suveränitet vid den tiden. Samebyn åberopar urminneshävd, alltså att de brukat marken under så lång tid att det inte går att säga vem som äger den. Samernas rätt till småviltsjakt och fiske har tidigare ansetts som en rättighet genom urminneshävd. Om urminneshävd en gång erkänts som rättighetsgivande krävs det speciella anledningar för att den rätten ska upphävas. Tingsrätten menar att staten inte kan visa på en sådan anledning.³⁶ Staten överklagade domen och rättsfallet hamnade hos Hovrätten. Samerna fick rätt i att de har större rätt till småviltsjakt och fiske på området, men inte ensamrätt. Domen ansågs otydlig eftersom ingen fick ensamrätt och det blev svårt att avgöra hur parterna egentligen skulle gå till väga. Därför överklagade samerna domen och rättsfallet gick till Högsta domstolen. Högsta domstolen dömde likadant som tingsrätten och samebyn fick ensamrätt på småviltsjakt och fiske samt upplåtelse rätt på marken.³⁷ Rättsfallet mellan Girjas och staten har skapat diskussion och konflikt. Konflikter om vem som har rätt till småviltsjakt och fiske blossade upp när riksdagen bestämde att småviltsjakt och fiske skulle bli fritt för svenska jägare i svenska fjäll år 1992 under länsstyrelsernas administration. Samerna protesterade eftersom småviltsjakt och fiske är en del av det samiska kulturarvet.³⁸ En dom av denna typ kan alltså också spegla hur Sverige väljer att hantera urfolksfrågor och samernas anspråk på urfolksrättigheter.

³⁶ Sametinget; Tingsrättsdom: Girjas sameby har ensamrätt till jakt och fiske, 23/01/20.

³⁷ Sametinget; Ännu en samisk seger i Girjas-målet, 23/01/20.

³⁸ Labba, Nils Gustav, *En viktig samisk symbolfråga*, Samiskt informationscenter (samer.se).

2 Teori

Mitt teoretiska ramverk består till stor del av böcker och texter skrivna av Will Kymlicka och James Tully. Kymlicka och Tully är viktiga namn inom fältet minoritets- och urfolksrättigheter, vilket också speglas i de artiklar som diskuteras i forskningsöversikten. Jag baserar mitt teoriavsnitt på tre punkter: rasism och diskriminering, intern kolonisering och rättighetsanspråk. Förutom de författare som nämnts ovan kompletterar jag teorin med andra teoretiker som använder samma begrepp. Det teoretiska fält som jag ska arbeta med fokuserar på hur den moderna liberala politiska ideologin (liberal political thought) hamnar i konflikt med urfolkens politiska grundtanke. Författarna till samlingsverket ifrågasätter ifall de liberala demokratiska stater som finns idag verkligen kan bli interkulturella i den mening att de kan inkludera urfolk samt andra minoriteter och skapa ett rättvist politiskt fält. Det teoretiska ramverket baseras främst på ovanstående teoretiker men de begrepp som presenteras mer genomgående är mina valda begrepp utifrån böckerna och texterna som teoretikerna skrivit.

Kymlicka och Tully diskuterar betydelsen av historien bakom dagens moderna samhälle och den maktstruktur som skapades under kolonialtiden fortfarande lever kvar. Det är viktigt att se hur de strukturerna lever kvar och påverkar konflikter, för att kunna skapa harmoni mellan nationalstater och minoritetsgrupper. Både Kymlicka och Tully nämner dessa tre områden men det är jag som har sammanställt dem till ett teoretiskt ramverk. Rättighetsanspråk är relevant för min studie eftersom rättsfallet grundar sig i en rättslig tvist där ett urfolk gör ett rättighetsanspråk som är direkt kopplat till deras kulturella arv. Rasism, diskriminering och intern kolonisering är relevanta eftersom urfolk har en historia av kolonialt förtryck, rasistisk och diskriminerande behandling. Studien ämnar till viss del att undersöka huruvida statens språkbruk tyder på att en sådan maktobalans fortfarande råder i Sverige.

2.1 Rättighetsanspråk

De rättighetsanspråk som är relevanta för studien är de anspråk som minoriteter eller urfolksgrupper gör som grupp, och till viss mån även deras individuella anspråk. Minoriteter skapas på två olika sätt, antingen genom kolonisation och erövring eller via migration.³⁹ Den koloniserade minoriteten har i dagens samhälle blivit inbakad i majoritetssamhället och ingår därför i de suveräna staterna även om vissa minoriteter skulle kalla sig egna nationer. Suveränitetsprincipen och det västerländska samhällsbygget genomsyrar hela världen. Det vill säga att rättssystem, utbildning och syn på egendom präglas av hur västvärlden har sett på dem. Därför läggs stort fokus på det västerländska liberala politiska systemet, som i sin tur har åsidosatt urfolksrättigheter.⁴⁰ Urfolk ingår i konceptet av minoritetsgrupper men urfolksgrupper tenderar att söka andra typer av rättigheter än andra minoritetsgrupper. Kymlicka skriver att nationella minoriteter, som samer tillhör, är "...distinct and potentially self-governing societies incorporated into a larger state".⁴¹ Ett tydligt exempel på en nationell minoritet är de urfolksgrupper som lever på den amerikanska kontinenten, som oftast har ett eget rättssystem, skola och sätt att leva på. De vill sällan bli självständiga stater utan leva i samspel med det dominerande samhället, men de vill kunna leva enligt sina traditioner och i sina samhällen utan diskriminering.⁴² Men alla urfolksrättigheter har särskilda grupprättigheter som krävs för att skydda urfolken från att bli försummade i det större samhället; det gäller självbestämmanderätt, rätt till land och representation.⁴³ I USA finns det kritik mot att ge urfolken särskilda rättigheter som grundar sig i att dessa rättigheter går i konflikt med de individuella rättigheterna och därför emot konceptet att alla människor är fria.⁴⁴ Vissa urfolk i USA har dispens från följa konstitutionella lagar eftersom

³⁹ Kymlicka, Will, *Multicultural Citizenship (Elektronisk resurs) A liberal Theory of Minority Rights*, Oxford University Press, Oxford, 1996, 11.

⁴⁰ Tully, James. "The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom". I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 37, 48.

⁴¹ Kymlicka, Will, *Multicultural Citizenship: A liberal Theory of Minority Rights*, 20.

⁴² Kymlicka, Will, *Multicultural Citizenship: A liberal Theory of Minority Rights*, 1.

⁴³ Kymlicka, Will. "The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights". I *The Philosophy of Human Rights*, Hayden, Patrick (red.), 445. USA, Paragon House, 448-449.

Kymlicka, Will, *Multicultural Citizenship: A liberal Theory of Minority Rights*, 28-34.

⁴⁴ Kymlicka, Will. "The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights". I *The Philosophy of Human Rights*, 445.

de inte är förenliga med urfolken egna riktlinjer och lagar. Vilket är en del av kritiken mot de särskilda grupprättigheterna eftersom urfolken därför får mer makt över sina medlemmar som inte regleras av konstitutionen, men Kymlicka skriver att idén att urfolk inte följer statens rättssystem inte handlar om att begränsa sina egna medlemmar. Tidigare har det amerikanska rättssystemet rättfärdigat kolonisering och diskriminerande behandling av urfolk, så varför skulle de lägga sin tillit på det systemet?⁴⁵ Urfolk har kämpat för sina grupprättigheter (självbestämmande, språk eller liknande) sedan de blev en minoritet i ett majoritetssamhälle.⁴⁶

Internationell lag som erkänner suveräna stater erkänner därmed kollektiva rättigheter till politiska organisationer. James Crawford skriver ”References to the State, the basic unit of international law, involve a reference to the social fact of a territorial community of persons with a certain political organization, in other words, a reference to a collectivity”⁴⁷. I internationell lag erkänns kollektiva rättigheter men *sub modo*, makten hamnar hos den styrande aktören. Det kan bidra till friktion mellan minoriteter och den som besitter makten. Detta för att suveränitet erkänns av hela staten men innebär ofta i praktiken att beslut tas av en politisk grupp som inte alltid representerar alla inom landet. Urfolksgrupper är aktörer inom stater men suveränitet eller kollektiva rättigheter är inte en självklarhet och de har sällan ett skydd mot den politiska makten om konflikt uppstår.⁴⁸ Crawford skriver om sju olika grupper av kollektiva rättigheter för att undersöka vilka som faktiskt tillkommer, vad han benämner som ”peoples” och vilka rättigheter som bara tilldelas staten och därmed inskränker på andras grupprättigheter.⁴⁹ Ulrika Barten skriver att ett ”people” definieras genom att ha ett gemensamt territorium eller gemensam karaktäristisk kultur som binder ihop gruppen.⁵⁰ Kollektiva rättigheter skyddar grupper inom en stat för hot utanför landsgränserna, men Crawford menar att sådana

⁴⁵ Kymlicka, Will. “The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights”. I *The Philosophy of Human Rights*, 450-451.

⁴⁶ Kymlicka, Will. “The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights”. I *The Philosophy of Human Rights*, 446.

⁴⁷ Crawford, James. “The Rights of Peoples: “Peoples” or “Governments”?”. I *The Philosophy of Human Rights*, Hayden, Patrick (red.), 427-428. USA, Paragon House, 2001.

⁴⁸ Ibid, 427-428.

⁴⁹ Ibid, 428.

⁵⁰ Barten, Ulrike. What’s In a Name? Peoples, Minorities, Indigenous Peoples, Tribal Groups and nations. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol.14, nr 1, 2015: 1-25, 2-3.

rättigheter, "rights of peoples"⁵¹, också måste skydda grupper inom landet mot den politiska aktören som styr, annars är det bara statens rättigheter.⁵² Till exempel i Sverige har regeringen makten över alla medborgare, och därmed alla minoriteter. För att "rights of peoples" faktiskt ska ge medborgarna ett skydd måste staten vara öppen för att samarbeta med folket. I Sverige så har samerna ett skydd i att ha Sametinget som till viss del kan föra samernas talan i nationella politiska sammanhang, så att de lättare kan göra rättighetsanspråk som grupp och inte som enskilda individer. De har en representation som tillgodoser deras kollektiva rätt, eftersom svenska staten har verkat för det. Där kan den kollektiva rätten till representation fungera som ett skydd för urfolk där de exempelvis kan neka staten inträde på marken i och med gruppens suveränitet över resursen.⁵³

Stater tenderar att använda sin suveränitet som ett politiskt slagträ och godtar sällan intervenering på sitt territorium av andra stater. Det blir också problematiskt när konflikter uppkommer inom statens gränser exempelvis när olika grupper gör rättighetsanspråk på mark som utmanar den moderna synen på nationalstatens suveränitet. Idéen är att suveräniteten ska respekteras fram till att en intervenering krävs för att lindra en hotfull situation, men inom en nationalstat finns inga sådana regler.⁵⁴ Det möjliggör inskränkningar på urfolkens rätt till självbestämmande eftersom stater tenderar att inte respektera deras kollektiva rätt och påtvinga dem den moderna liberalismen. Den inskränkningen är en del av det koloniala arvet och nedlåtande behandling, eftersom man inte ser till eller respekterar urfolkens egen politiska syn.⁵⁵

Urfolkens rättighetsanspråk baseras på att återfå den mark och de rättigheter man en gång haft, det är alltså inte nya rättigheter som de gör anspråk på. Den territoriella makten och självbestämmanderätten är i många fall vital för att dessa grupper

⁵¹ Crawford, James. "The Rights of Peoples: "Peoples" or "Governments"?" . I *The Philosophy of Human Rights*, 428.

⁵² Ibid, 436-438.

⁵³ Ibid, 436-438.

⁵⁴ Ibid, 428.

⁵⁵ Kymlicka, Will. "The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights". I *The Philosophy of Human Rights*, 456-457.

ska överleva som kulturell minoritet.⁵⁶ Det som är viktigt med urfolkens rättighetsanspråk är att det krävs en identifiering av gruppen för att deras rättigheter ska erkännas. I processen att inkorporera urfolksgruppen i samband med nationalstatens bildande trodde man inte att urfolken skulle överleva den utvecklingen. När de flesta gjorde det övergick staten till att förneka deras rätt till självbestämmande och mark.⁵⁷ Kymlicka skriver att västerländska länder underskattade styrkan i minoritetsidentiteten och när dessa metoder, vilka frantog urfolken sina rättigheter, inte fungerade övergick man till att påbörja samarbeten genom konventioner och lagar, även om det fortfarande rådde ojämlikheter.⁵⁸ Det främsta argumentet var att neka deras tillgång till rättigheterna genom att åberopa *Terra nullius* vilket gav nationalstaten alla markägarrättigheter.⁵⁹ Den politiska teoretikern Hannah Arendt skriver hur nationalstatens bygge är nödvändigt för att människor har mänskliga rättigheter. Hon skriver ”The world found nothing sacred in the abstract nakedness of being human”⁶⁰. Alltså finns det inget rättighetsanspråk ifall det inte finns ett nationalstatsbygge som uppfyller skyldigheten att ge sina medborgare rättigheterna. Samhället är byggt på att stater skyddar sina medborgare, men då måste staten också erkänna dem som medborgare för att dem ska ha ett rättighetsanspråk.

Förutom att minoritetsgrupper är tilldelade kollektiva rättigheter och har särskilda kollektiva rättighetsanspråk är det viktigt att diskutera de individuella rättighetsanspråken. För att människor ska besitta rättigheter krävs det att någon uppfyller skyldigheten att säkerställa varje människas rättigheter, alla människor har på så sätt ett ansvar mot resten. I de flesta fall är människor fria inom stater förutom vissa särskilda skyldigheter som kan tilldelas medborgare i stater såsom militärtjänst,

⁵⁶ Kymlicka, Will. “American Multiculturalism and the ‘Nations Within’”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, Duncan Ivison, Paul Patton and Will Sanders (red.), 220. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

⁵⁷ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 40.

⁵⁸ Kymlicka, Will. “American Multiculturalism and the ‘Nations Within’”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 224.

⁵⁹ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 40.

⁶⁰ Arendt, Hanna, *The origins of totalitarianism*, Scholar select, Cleveland and New York, 2015, 299.

skattebetalningar och så vidare.⁶¹ När en människa har ett legitimt anspråk på något så blir det även en fråga huruvida det anspråket är rättvist eller inte. Den typen av rättighetsteori diskuterar den liberala ideologen John Stuart Mill. Han skriver ”To have a right, then, is, I conceive, to have something which society ought to defend me in the possession of”.⁶² Mills inställning är utilitistisk där det som anses rättvist bestäms efter bevisen lycka för flest personer, där rättighetsanspråk är giltiga så länge man inte skadar eller inskränker någon annans rättigheter. Med det sagt kan man enbart inskränka en annan människas rättigheter för att skydda en annans.⁶³ Detta är relevant i min studie eftersom genom att utvärdera legitima anspråk eller utilitarism går det att värdera rättighetsanspråk, i min studie hamnar statens rättigheter mot urfolkens rättighetsanspråk. En sådan avvägning kan sätta majoritetssamhällets vilja emot en minoritetsgrupps vilja och om inte minoriteten har särskilt skydd i sådana lägen är de dömda att ständigt förlora.

Sammanfattningsvis finns det en del kollektiva men även individuella rättighetsanspråk som tilldelas samer dels, som enskilda individer dels som urfolk. Det är relevant eftersom språkbruket som staten använder i rättssalen kan spegla vilka rättighetsanspråk som staten anser att samerna har eller inte och därmed ge en insyn i hur staten ser på samer som svenska medborgare och urfolk.

2.2 Rasism och diskriminering

Samtidigt som urfolk och diverse minoriteter har fått mer plats i den politiska sfären har de utsatts för rasism och diskriminering. Som tidigare nämnts trodde västvärlden först att urfolk inte skulle överleva den moderna utvecklingen. Eftersom de missbedömde situationen behövde man komma på alternativa sätt att leva tillsammans med urfolken. I

⁶¹ Crawford, James. “The Rights of Peoples: “Peoples” or “Governments”?”. I *The Philosophy of Human Rights*, 427. & Mill, John Stuart. “Utilitarianism”. I *The Philosophy of Human Rights*, Duncan Ivison, Paul Patton and Will Sanders (red.), 143-144. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. & Kymlicka, Will. “The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights”. I *The Philosophy of Human Rights*, 448.

⁶² Mill, John Stuart. “Utilitarianism”. I *The Philosophy of Human Rights*, 142.

⁶³ Mill, John Stuart. “Utilitarianism”. I *The Philosophy of Human Rights*, 143-144, 137.

USA, Kanada och Australien använde man sig till en början av modellen ”anglo-conformity” där människor med andra kulturer tvingades lämna sitt språk och andra delar av sin kultur för att bli integrerade i majoritetssamhället och därmed lämna sin medärvda kultur.⁶⁴

Andrafiering bygger på att skapa ett vi och dem, vilket rättfärdigar en aggressiv handling. Fabian Klose lyfter upp just andrafiering när han skriver om kolonialkrigen på 1960-talet mellan Frankrike och England mot sina respektive kolonier. Kolonialmakterna ansåg att människorna i de afrikanska kolonierna inte tillhörde den civiliserade människorasen, alltså gällde inte krigslagarna från andra världskriget i de krigen.⁶⁵ På det sättet fråntogs människor sina rättigheter eftersom de kategoriserades som icke-människor och det blev vanligt med övervåld som rättfärdigades av denna syn på individen.⁶⁶ Under andra världskriget använde sig nazisterna av sådan diskurs för att framställa judarna som mindre värda men ändå som extremt farliga fiender.⁶⁷ Även i Sverige skedde detta då samer ansågs ha samma intelligens som barn och därmed kunde man frånta dem många rättigheter.⁶⁸

En annan metod var att skala av urfolken deras urfolksidentitet, vilket gjordes genom förhandlingar mellan staten och grupperna. Till exempel kunde urfolk få rösträtt mot att dem gav upp sin urfolksidentitet. Stater kunde även lagstifta lagar som gjorde det svårt för urfolk att fortsätta uttrycka sin kultur.⁶⁹ Historikern Martin Ericsson har skrivit en artikel som belyser kollektivt våld under 1800-talet och 1900-talet gentemot resandefolk med fokus på bland annat romer.⁷⁰ Ericsson diskuterar maktstrukturer som möjliggör kollektivt våldutförande och belyser hur romer blivit utsatta för tvångsassimilering och

⁶⁴ Kymlicka, Will, *Multicultural Citizenship: A liberal Theory of Minority Rights*, 15.

⁶⁵ Klose, Fabian. *Human Rights in the Shadow of Colonial Violence: The Wars of Independence in Kenya and Algeria*, 2013, University of Pennsylvania Press, 120-121.

⁶⁶ Klose, Fabian. *Human Rights in the Shadow of Colonial Violence: The Wars of Independence in Kenya and Algeria*, 93.

⁶⁷ Malešević, Siniša. *The sociology of war and violence*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010, 143.

⁶⁸ Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands. *Environment and Planning D: Society and Space*. Vol. 32, 2014: 1036-1053, 1045.

⁶⁹ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 40-41.

⁷⁰ Ericsson, Martin. ‘Såsom det brukas med tattare’: Kollektivt våld mot familjer utpekade som tattare eller zigenare 1872–1955. *Historisk Tidskrift*, Vol. 137, nr 1, 2017: 37–63.

blivit tilldelade ”rasegenskaper” som påverkat behandlingen av dem som en minoritet i Sverige. Under 1900-talet var det utbrett runtom i Europa att diskriminera icke-bofasta befolkningsgrupper.⁷¹ Artikeln resulterar i en slutsats som lyder att polis, massmedia och politiker har makt att påverka förekomsten av våld. Han skriver ”De kan skapa utrymme för det genom att dra upp gränser mellan ett föreställt vi och ett föreställt dem. Men de kan också välja att delegitimera våldet och undvika att dra sådana gränser.”⁷²

Rasism kan alltså innebära direkt kränkande ord men även det kan även spegla sig i sätt att tala om en folkgrupp och därför är det relevant i en diskursanalys.

2.3 Intern kolonisering

Begreppet intern kolonialism är ett samlingsbegrepp för den rådande maktstruktur som fortfarande kvarhåller spår av kolonialismen i Nordamerika. Det är även ett namn på den process som urfolk har genomgått för att komma fram till dagens samhälle. Processen påbörjades när européer ”upptäckte” mark som de valde att erövra. Sedan påtvingade européernas sin samhällsbyggnad på de redan existerande samhällena. Därefter minskade urfolkens makt i takt med att de suveräna staterna växte fram och andra juridiska ramverk fastställdes som inte tog hänsyn till urfolken eller deras samhällsstruktur.⁷³ Idéen bakom intern kolonisering grundar sig i att urfolk, som nationer, minoriteter, fortsätter att leva under kolonial-lagar i ett majoritets-samhälle.⁷⁴ Till skillnad från extern kolonialism där parterna befinner sig på olika platser, är intern kolonialism en kolonialstruktur mellan två parter på samma territorium.⁷⁵ Nationalstaten tenderar att i åsidosätta urfolksrättigheter för majoritets-samhällets skull. Ett exempel som Tully belyser när han skriver om Kanadas urfolk

⁷¹ Ericsson, Martin. ‘Såsom det brukas med tattare’: Kollektivt våld mot familjer utpekade som tattare eller zigenare 1872–1955, 37-40, 59.

⁷² Ericsson, Martin. ‘Såsom det brukas med tattare’: Kollektivt våld mot familjer utpekade som tattare eller zigenare 1872–1955, 62.

⁷³ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 38-39.

⁷⁴ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 48.

⁷⁵ Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands, 1039.

”...aboriginal societies unquestionably are distinctive colonies incorporated within and subject to the sovereignty of the larger canadian society”.⁷⁶ Intern kolonisering är en fortsättning på den kolonisering som skedde när européerna åkte till Amerika. De återopade landet som sitt med *terra nullius*. Problemet som kvarstår är att många länder fortfarande anser att marken ingår i landets suveränitetsprincip, när den suveräniteten till en början togs från de civilisationerna som redan var bofasta på marken. Ett erkännande av suveränitet är därför ett bevis på koloniseringen som skedde då.⁷⁷ Under 1600-talet ansågs norra Sverige vara obebott och därför ansåg svenska staten att den marken var fri att ta, *terra nullius*.⁷⁸ Statsvetaren Rebecca Lawrence skriver att staten påbörjade en ”internal colonisation” som förklaras såhär “...the term colonisation is often used to refer to the process by which the state ‘cultivated’ the land of the North and put previously unused territory to the nation’s use.”⁷⁹ Det är intern kolonialism eftersom koloniseringen skedde inom Sveriges gränser och inte på annan mark.⁸⁰

Det är svårt för urfolksgrupper och andra minoriteter att kräva suveränitet i dagens samhälle eftersom dagens nationalstater inte skulle tillåta det på grund av deras suveränitet.⁸¹ Suveränitetsprincipen är i detta fall ett hinder för att uppnå en balans mellan olika typer av rättigheter, som lyfts upp i rättighetsanspråkskapitlet. Majoritetssamhället måste acceptera restriktioner i sin suveränitet för att uppfylla sin skyldighet till andra gruppers rättigheter.⁸² Staten förlorar möjligheten att samarbeta med urfolken när de förnekar deras kollektiva rättigheter genom suveränitetsprincipen.⁸³

⁷⁶ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 48.

⁷⁷ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 52-53,

⁷⁸ Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands, 1042.

⁷⁹ Ibid, 1042.

⁸⁰ Ibid, 1047.

⁸¹ Tully, James. “The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 37.

Kymlicka, Will. “American Multiculturalism and the ‘Nations Within’”. I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 222.

⁸² Kymlicka, Will. “The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights”. I *The Philosophy of Human Rights*, 461.

⁸³ Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands, 1050.

Intern kolonisering grundar sig i en maktstruktur som efterliknar den maktbalansen som fanns under kolonialtiden och att undersöka ifall sådana tendenser är synliga i statens språkbruk i rättssalen är relevant för att förstå en rådande diskurs.

3 Metod

Syftet med studien är att undersöka statens språkbruk under Girjas-rättegången för att synliggöra underliggande maktstrukturer. Det krävs en metod som analyserar språkbruk för att synliggöra maktstrukturer. Jag använder mig av diskursanalys med utgångspunkt från tre källor, Iver B. Neumanns bok *Mening, materialitet, makt – En introduktion till diskursanalys*, Tom Bartletts bok *Analysing power in language – A practical guide* och Teun A. Van Dijks artikel ”Principles of critical discourse analysis”. Metoden som valts fokuserar på att analysera diskurser för att synliggöra maktrelationer och hur makt och dominans speglas i diskursen.

3.1 Diskurs och ”cultural capital”

En diskurs är ”en process vilken spelar en förmedling av kunskap, makt och sociala relationer – ett system som kan producera utsagor kring dem som ingår i det” säger Fredrik Barth.⁸⁴ En diskurs kan också förklaras som en sammansättning av språk och kontext.⁸⁵ Att göra en diskursanalys handlar därför om att analysera ett språkbruk för att förstå innebörden genom att se till kontexten som språkbruket används i. Att prata på ett visst sätt eller göra specifika ordval kan ha olika betydelse beroende på kontexten och genom dessa val blir budskapet olika. Språk kan vara ett verktyg för att påvisa makt.⁸⁶ Tom Bartlett använder sig av sociologen Pierre Bourdieus arbete om ”cultural capital”, genom att belysa att ”...while a speaker’s positioning does not translate automatically into power as the ability to get things done, it may always be a latent attribute of different speakers, power

⁸⁴ Neumann, Iver B., *Mening, materialitet, makt: en introduktion till diskursanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2003, 17.

⁸⁵ Bartlett, Tom, *Analysing power in language: a practical guide*, Routledge, Oxon, 2014, 2-3.

⁸⁶ *Ibid*, 2-3.

can only be realised in practice (that's is an effective position taken up) if the speaker has the right cultural capital..."⁸⁷ Talarens "cultural capital" är en avgörande faktor för talarens förmåga att påvisa makt. Cultural capital syftar alltså på talarens position i kontexten då denne talar. Det innebär att analysen av statens representants språkbruk i Högsta domstolen blir av intresse om jag även tar hänsyn till statens cultural capital, vilket i mitt fall innebär att se till den historiska kontexten. Förutom att ta hänsyn till cultural capital när man gör en diskursanalys, ska man skaffa sig kulturell kompetens om diskursen man ska analysera.⁸⁸ Kulturell kompetens syftar på diskursens representationer, vilka är de olika perceptionerna av diskursen. Iver B. Neumann skriver att man kan börja att titta på sekundärlitteraturen eftersom den kan ge en idé om vilka representationer av diskursen som har bidragit till mest uppmärksamhet och därför är av intresse att analysera.⁸⁹ Sekundärlitteraturen som har hjälpt mig att hitta de olika representationerna presenteras dels i avsnittet om bakgrund (kapitel 1.4) dels i den kommande forskningsöversikten.

Det finns diskurser som kan börja som en ensam diskurs men som sedan sammanflätas och blir en del av med andra diskurser. Ett exempel som Neumann lyfter upp är när en diskurs gällande skjutfält fördes i norska Försvarsmakten men som sedan, efter att samer protesterade i Nordnorge, blev en del av en större diskurs gällande nordiskt samarbete.⁹⁰ Det går därför att koppla statens diskurs i rättssalen in i den större diskursen gällande samers rättigheter och ställning i Sverige eftersom dessa hör ihop och rättighetsanspråk nämns under rättegångens gång.

3.2 Diskurs och makt

Det faller sig naturligt att svenska staten har makt över marken och landets medborgare i egenskap av att vara nationalstat. Liksom Crawford skriver ingår det

⁸⁷ Bartlett, Tom, *Analysing power in language: a practical guide*, 11.

⁸⁸ Neumann, Iver B., *Mening, materialitet, makt: en introduktion till diskursanalys*, 47-52.

⁸⁹ *Ibid*, 47-52.

⁹⁰ *Ibid*, 94-98.

vissa skyldigheter när man är medborgare i en stat. Dessa skyldigheter kan se olika ut men kan bland annat innebära militärtjänst eller skyldigheten att rösta i politiska val. De skyldigheterna bestäms av staten och kan därmed ses som en typ av makt som staten besitter över sina medborgare.⁹¹ Staten har i sin tur också skyldigheter att värna om sina medborgare, det är alltså ett utbyte som kräver ömsesidig respekt. Det som är av intresse för studien är hur makten används i ett rättsfall där staten ställs emot en minoritet i landet, huruvida den missbrukas eller inte. En diskursanalys skulle kunna påvisa hur diskursen används för att visa sådana maktrelationer.⁹² Diskursanalysen kan synliggöra maktrelationer och en maktanalys synliggör hos vem makten ligger, det vill säga diskursen som används har ett fastställt syfte att uppnå något.⁹³ Det ovanstående tillhör den grundläggande diskursanalysen, men jag väver också in influenser från kritisk diskursanalys i studien. En kritisk diskursanalys analyserar de vardagliga maktrelationerna för att fastställa vem det är som besitter makten och hur denne använder den i olika sammanhang för att visa dominans.⁹⁴ Denna typ av analys öppnar för att finna social ojämlikhet och orättvisa i en diskurs vilket gör det viktigt att börja analysen med att fastställa sin egen synpunkt som forskare.⁹⁵ Jag anser att det är nödvändigt att sätta ett rättsfall mellan en nationalstat och ett urfolk i ett större perspektiv. Ett sådant rättsfall är en möjlighet att synliggöra fortfarande existerande maktstrukturer. Dessa maktstrukturer har orsakat att urfolksrättigheter inte har blivit respekterade av stater och att samer genom historien inte har fått sina rättigheter tillgodosedda.

Den kritiska diskursanalysens subjekt är så kallade ”power elites” och till dessa hör bland andra västvärlden, medelklassen, den vita befolkningen samt män.⁹⁶ I en analys av deras diskurser ser man inte till deras intressen eller perspektiv eftersom det inte är relevant, utan det som undersöks är hur deras diskurs upprätthåller social ojämlikhet. En kritisk diskursanalys är till viss del politisk. Den är politisk i bemärkelsen att sociala orättvisor, rasism och diskriminering ingår i analysen,

⁹¹ Crawford, James. “The Rights of Peoples: “Peoples” or “Governments”?”. I *The Philosophy of Human Rights*, 427.

⁹² Neumann, Iver B., *Mening, materialitet, makt: en introduktion till diskursanalys*, 141-142.

⁹³ *Ibid*, 147-148.

⁹⁴ Van Dijk, Teun A. Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, Vol. 4, nr 2, 1993: 249-283. 249, 250.

⁹⁵ *Ibid*, 252.

⁹⁶ *Ibid*, 254.

som utmanar objektiviteten. Men genom att inte bedriva den typen av forskning, synliggörs inte sociala orättvisor utan den tillåts fortgå vilket också är problematiskt.⁹⁷ För att göra en kritisk diskursanalys behöver man först fastställa vem som besitter makten i den situationen som diskursen förts i och vad kontexten är.⁹⁸ Därefter börjar en analys av hur diskursen förs och hur attityden gentemot den motsatta gruppen är.

Kunskap är viktigt eftersom den hjälper individen att skapa sig en uppfattning av en situation. Därför kan en diskurs som framställer kunskap om en viss grupp negativt generera fler sådana åsikter och öka diskriminering och rasism mot den gruppen.⁹⁹ Van Dijk skriver ”This is also the reason why politicians, as soon as they speak negatively about minorities and immigrants, will use the “facts” that fit the stereotypical models that are derived from pre-existing popular attitudes they have helped to develop in the first place.”¹⁰⁰ Denna typ av språkbruk kan också nedvärdera motståndarens anspråk.¹⁰¹ Det finns typiska metoder att använda i en diskurs för att styrka sin makt gentemot den andra gruppen. Diskursen kan kretsa kring användning av negativa och positiva ord i samband med gruppen, skapa en situation av ”vi” och ”dem” och att använda sig av auktoritära källor.¹⁰²

Diskursanalys innebär att synliggöra hur den som för diskursen framställer sig själv i ett sammanhang och vad den historiska kontexten och omständigheterna har för betydelse i det sammanhanget.¹⁰³ Det finns ingen sanning eller osanning utan enbart olika representationer av samma historia.¹⁰⁴ Men som nämnts tidigare kan representationen ha en stor inverkan på situationen utöver diskursen och bidra till ökad diskriminering eller annan verklighetsuppfattning och därigenom skapas en maktstruktur som diskursen stödjer och fasthåller. I denna studie är det svårt att finna den dominanta representationen eftersom det skulle kräva en mer omfattande undersökning av svenska statens och svenska folkets

⁹⁷ Van Dijk, Teun A. Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, Vol. 4, nr 2, 1993: 249-283, 253-254.

⁹⁸ Ibid, 259, 261-262.

⁹⁹ Ibid, 258, 269, 270.

¹⁰⁰ Ibid, 269.

¹⁰¹ Ibid, 264-265.

¹⁰² Ibid, 264-265.

¹⁰³ Bartlett, Tom, *Analysing power in language: a practical guide*, 103.

¹⁰⁴ Ibid, 92-93.

åsikter om samer. Däremot går det att undersöka vad kontexten och talarens språkbruk, (dvs svenska staten), har för betydelse för samer i Sverige.

3.3 Avgränsning

I avsnittet för material nämner jag att enbart vissa delar av rättegången är med i analysen, detta är på grund av det omfattande materialet. Med utgångspunkt i teorin och enligt den presenterade metoden, har jag därför valt ut delar som påvisar maktrelationer och strukturer genom att undersöka vilka delar som blivit omtalade i media. En debattartikel i Svenska Dagbladet och ett uttalande från Civil Rights Defenders nämner framförallt två olika uttalanden som framkom under dessa två dagar. Det som sägs ska ses i sin kontext och uttryck ska inte tas ur dess sammanhang. Genom att lyssna igenom hela dagar får jag en bättre helhetsbild av rättegången och kan höra eventuella följdfrågor eller kommentarer i samband med pläderingarna. En kritisk diskursanalys visar på hur diskursen talar för ett upprätthållande av social orättvisa. I rättssalen får båda parter föra sin talan, men det är viktigt att påpeka att staten är en del av en ”power-elite” eftersom de styr Sverige och dess invånare och att samerna är en minoritet.

4 Litteraturöversikt och tidigare forskning

Samers rättigheter som urfolk är fortfarande ett relativt nytt forskningsområde eftersom samer blev erkända som ett folk så sent som år 2010, även om de fick urfolkstatus på 1970-talet.¹⁰⁵ Uppsatsen hamnar därför i ett relativt outforskat forskningsfält i en svensk och nordisk kontext. Mitt bidrag till forskningsfältet blir en inblick i samers status som urfolk i Sverige, med fokus på en precis avslutad rättegång. I den kommande forskningsöversikten kommer forskning som berör urfolk, utveckling och språkbruk att vara i fokus.

Sofia Persson, David Harnesk och Mine Islar har skrivit artikeln ”What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power” vilken är en vetenskaplig artikel som undersöker ett rättsfall gällande gruvverksamhet i norra Sverige. Artikeln belyser problematiken som uppstår när samers rättigheter hamnar i konflikt med statens intressen.¹⁰⁶ En aktiv gruvverksamhet i Gállok skulle direkt påverka samernas renskötselverksamhet och därmed inskränka samernas rätt att leva ut sin kultur och försörjning. Diskursen kring rättsfallet och statens ställningstagande i ärendet har en större betydelse än enbart ett rättsfall om naturresurser. De belyser den historiska kontexten där stor vikt läggs på den diskriminerande och rasistiska politik som förts mot samer under 1600-talet tills idag.¹⁰⁷ Det finns nyckelord som är relevanta att belysa, dessa är ”recognition” och ”justice”. Det krävs politisk och social inkludering av grupper, i detta fall urfolksgrupp, för att skapa rättvisa förhållanden för båda parter. Genom att inte erkänna en specifik grupp så tappar även denne sitt rättighetsanspråk. Artikeln utgår ifrån ett teoretiskt ramverk som visar tre olika maktrelationer, att A har makt över B, att A har mer eller mindre makt än B och sist A har en

¹⁰⁵ Persson, Sofia, Harnesk, David, Islar, Mine. What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power. *Geoforum*, Vol. 86, 2017: 20-29, 23.

¹⁰⁶ Persson, Sofia, Harnesk, David, Islar, Mine. What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power.

¹⁰⁷ Ibid, 22.

annan makt än B. När de olika parternas anförande ställs emot varandra tenderar urfolksgrupper att förlora, då det är svårt att göra anspråk på mark som har kulturell och historisk betydelse när motståndaren gör samma anspråk på marken fast i utvecklings- syfte. A som i detta fall blir staten har i så fall mer makt än en sameby. Den konflikt som uppstår visar på en ignorans för hur betydelsefull marken är för samer, men även generellt för urfolk.¹⁰⁸ Ett exempel som lyfts upp är hur en renskötande same säger att renskötandet är en så stor del av det kulturella arvet och den samiska identiteten, och att begränsa det arbetet blir som en attack mot den samiska kulturen. Författarna fastställer, genom olika intervjuer, att Sveriges behandling av samer är densamma som andra kolonialstater. Relationen mellan samer och staten grundar sig i statens förtryck och orättvisa behandling, vilket fortsätter att prägla maktbalansen mellan dem.¹⁰⁹ Staten har mer makt än vad den samiska befolkningen har eftersom staten har den juridiska makten över samerna. Staten äger stor del av marken även om det är samernas rätt att använda den, men det innebär att staten har makten att förhandla med gruvföretag som vill utvinna marken. De besitter som sagt också makten över vilka juridiska skydd samer har. Det tredje exemplet gällande att A har en annorlunda makt utspelar sig framförallt inom media. Med Gállok som exempel förklarar de att media inte dokumenterade rättsfallet eller händelser kring samers rättigheter, vilket skapade en okunskap kring hur situationen såg ut och den okunskapen gynnade framförallt staten.¹¹⁰

Rebecca Lawrence har skrivit artikeln ”Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands” där hon utgår ifrån konceptet ”internal colonisation” för att visa på hur utvecklandet av vindkraft i norra Sverige bidrar till en upptrappning av konflikten mellan samer och svenska staten. Precis som i föregående artikel läggs stor vikt på den historiska bakgrunden till dagens konflikter och rättsfall. Lawrence lägger dock mest fokus på den delen av historien som fokuserar på markrättigheter. Även om samer brukade de norra delarna av Sverige, ansågs det av svenska staten vara obebott land. Mellan 1600-talet och 1800-talet fördes en diskurs om att norra Sverige var framtidens land med resurser som skulle göra nationen rik. Politiken som fördes skulle försvenska den norra delen av Sverige, integrera den

¹⁰⁸ Persson, Sofia, Harnesk, David, Islar, Mine. What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power, 21-22.

¹⁰⁹ Ibid, 25.

¹¹⁰ Ibid, 24-27.

mer med resten av landet och göra marken samhällsnyttig för svenska staten. Det innebar också att man inte såg till människorna som redan bodde där, alltså samerna. En viktig del av sådan politik är nationalism, man använder svenskhet som ett vapen för att utnyttja marker. Eva Mackey skriver om ett liknande fall i USA där man nekar urfolkets historiska och kulturella koppling till landet. De som nu bodde på marken som förr tillhört en urfolksgrupp ansåg att deras koppling till marken var lika viktig eftersom de också fötts där. Genom att återge marken till urfolket skulle man splittra samhället och skapa en ny nation inom en stat.¹¹¹ Alltså finns det fall där nationalism använts som ett vapen för att inkräkta på eller vägra lämna över mark.

Lawrence påpekar att samer till en början dock hade rätt till mark och kunde leva som de brukade, men allt eftersom konflikter ökade mellan ”nybyggare” och samer blev det vanligare att inskränka på samers rättigheter. I en konflikt mellan nybyggare, eller utvecklingsprojekt och samer så tenderade samer att förlora eftersom deras rättigheter inte var jämlika majoritetssamhällets. En annan aspekt som Lawrence belyser är den förminskande synen man hade på samer under 1600-talet och framåt. Samer blev likställda med barn och denna syn uttrycktes även år 1917 i svenska riksdagen. En ledamot uttryckte att den mer civiliserade och intelligenta befolkningen skulle hantera politiska frågor, och inte samer som har samma ambitioner som ett barn.¹¹² Ett annat exempel på den förminskande synen på samer var att man ansåg att samernas nomadiserande levnadssätt på var gammalmodigt och för uråldrigt för att överleva.¹¹³

Problematiken som Lawrence belyser är densamma som lyfts upp i den förstnämnda artikeln, när svenska staten vill utveckla Sverige med vindkraft eller med gruvverksamhet så hamnar Sveriges utveckling i konflikt med samernas urfolksrättigheter. Sofia Persson, David Harnesk och Mine Islar skriver att det krävs en ömsesidig respekt för att minoriteter, i detta fall urfolket samer, ska hamna på samma rättsliga nivå som majoritetssamhället. I och med statens historiska och juridiska övertag har de mer kontroll och makt i frågor om politik och utveckling. Minoriteter och därmed urfolk kommer alltid

¹¹¹ Mackey, Eva. Universal rights in conflict: 'Backlash' and 'benevolent resistance' to indigenous land rights. *Anthropology Today*, Vol.21, nr 2, April 2005: 14-20, 16-18.

¹¹² Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands, 1045.

¹¹³ Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands, 1045.

vara diskriminerade ifall staten inte respekterar och erkänner deras grupprättigheter. Lawrence skriver istället att svenska statens förhållningssätt till samer är intern kolonialism eftersom man åsidosätter deras rättigheter för egen vinning. Stater som förflyttar eller på annat sätt åsidosätter urfolksrättigheter gällande mark finns över hela världen. Bland andra skriver Renée V. Hagen och Tessa Minter om hur utvecklingsprojekt i Filippinerna inkräktar på urfolksmark vilket försvårar deras sätt att leva och verka på.¹¹⁴

Det är också viktigt att belysa hur viktigt språkbruket är för att nå försoning i konflikter mellan stater och urfolk. Ulrike Barten skriver att stater kan neka grupper särskilda rättigheter genom att inte definiera gruppen. Ett urfolk har särskilda rättigheter i egenskap att vara urfolk, det har inte andra minoriteter vilket understryker vikten i att erkänna urfolksanspråket.¹¹⁵ Det är ett maktövertag som staten har, där de kan välja vad en grupp har för rättighetsanspråk. Ett urfolk har tillgång till andra rättigheter än en annan minoritet. Det betyder att urfolk har möjlighet att kräva andra rättigheter än en grupp som klassificeras som en minoritet. Det är staten som bestämmer vad gruppen ska klassificeras som vilket ger dem makt.¹¹⁶ Det ligger makt i språket, vilket också gett sig uttryck under kolonialismen. Daniel Andersson belyser att många länder försöker att avkolonisera sig genom att återta urfolkens namn på platser. På detta vis erkänner staten historien av förtryck.¹¹⁷ Camilla Brattland och Steinar Nilsen skriver att en del av att assimilera den samiska befolkningen i Norge var att byta alla samiska Ortsnamn till norska namn. När det inte gick fick det samiska namnet stanna. Runt 1960-talet fram till år 1990 gjordes satsningar för att återupprätta samiska namn för att ge dem mer plats i det norska samhället.¹¹⁸ I namnet finns en del av urfolksidentiteten och att ändra eller ta bort urfolkens namn på orter är en del av ett förtryck.¹¹⁹ Det finns alltså forskning som styrker idén om

¹¹⁴ V. Hagen, Renée, Minter, Tessa. Displacement in the Name of Development. How Indigenous Rights Legislation Fails to Protect Philippine Hunter – Gatherers. *Society & Natural Resources*, Vol.33, nr 1, 2020: 65-82.

¹¹⁵ Barten, Ulrike. What's In a Name? Peoples, Minorities, Indigenous Peoples, Tribal Groups and nations. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol.14, nr 1, 2015: 1-25, 2.

¹¹⁶ Barten, Ulrike. What's In a Name? Peoples, Minorities, Indigenous Peoples, Tribal Groups and nations, 2-3.

¹¹⁷ Andersson, Daniel. Indigenous Place-Names in (Post)colonial Contexts: The case of Ubmeje in Northern Sweden. *Scandinavian Studies*, Vol. 92, nr 1, 2020:104-126, 104, 114, 121-122.

¹¹⁸ Brattland, Camilla, Nilsen, Steinar. Reclaiming indigenous seascapes. Sami place names in Norwegian sea charts. *Polar Geography*, Vol. 34, nr 4, December 2011: 275-297, 278-279.

¹¹⁹ Andersson, Daniel. Indigenous Place-Names in (Post)colonial Contexts: The case of Ubmeje in Northern Sweden, 104, 114.

att det finns makt i språket och hur det används. Ett språkbruk kan frånta människor särskilda rättigheter och vara en del av ett förtryck mot minoriteter och kulturer.

5 Analys av rättegången

Den kommande analysen är baserad på språkbruket som använts av svenska statens advokater i deras sakframställning i Högsta domstolen. Språkbruket har analyserats med utgångspunkt i det teoretiska ramverket. Metoden visar att en diskurs är ett maktmedel och kan synliggöra rådande maktrelationer. I forskningsöversikten och bakgrunden finns källor som visar hur historien mellan samer och svenska staten varit och hur diskriminering och nedlåtande behandling sett ut. Genom att använda den historiska bakgrunden och analysera diskursen utifrån rättighetsanspråk, rasism och intern kolonisering kommer jag därför redogöra för hur svenska statens makt tar sig uttryck i svenska staten sakframställning.

5.1 Rättighetsanspråk

Rättighetsanspråket för urfolk är särskilt viktigt att erkänna eftersom det kan vara avgörande för deras fortsatta existens.¹²⁰ Under rättegången pratar både advokat Löttiger och Forsell om samernas rättighetsanspråk. Forsell berättar om den historiska processen som ledde fram till att samebyar blev juridiska personer vilket de annars inte har varit.¹²¹ Det innebär också att samebyar nu är ett rättssubjekt och kan därför göra rättighetsanspråk. Samebyar har, som politisk aktör, en makt att göra rättighetsanspråk som är rättsligt skyddade under den kollektiva rätten. Samer har, liksom alla medborgare, individuella rättighetsanspråk men eftersom samebyar innehar kollektiva rättigheter har de också ett extra juridiskt skydd. Samisk kultur är starkt knuten till rennäring, jakt och fiske.¹²² Det betyder att det samiska urfolket behöver extra skydd för att kunna fortsätta med dessa näringar och därmed fortsätta med sina sedvanor och traditioner som en minoritet i en nationalstat.

¹²⁰ Kymlicka, Will. "The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights". I *The Philosophy of Human Rights*, 448-449.

¹²¹ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 14:40, talare: Advokat Forsell.

¹²² Sametinget. Samiska näringar. 02/12/19.

Om staten inte erkänner en skyldighet att skydda den verksamheten kommer samer behöva konkurrera med andra liknande verksamheter. Advokat Forsell förklarar att inför renbeteslagen år 1886 skrevs det i inledningen att renskötselrätten är nödvändig för samernas existens och till slut monopoliserades renskötseln så att enbart samer fick arbeta med den näringen. Samer och renar sammankopplades och man talade om konceptet ”ett folk, ett djur”.¹²³ Men på grund av att rennäringen påverkade möjligheten att odla krävdes det en minskning av renar och därför bestämdes det att enbart samer som tillhörde en sameby fick vara renskötare.¹²⁴ De samer som inte hade ett sådant medlemskap fick den rättigheten borttagen. Det är en politik som försvårade samernas rätt att fortsätta med sina traditionella näringar eftersom det nu var delvis villkorligt, det räckte inte att bara vara same.

Advokat Forsell säger att man i slutet av 1800-talet ville främja renskötselrätten på grund av nationalekonomiska intressen.¹²⁵ Det talar för att svenska staten varit medveten om att renskötselrätten är livsviktig för att bevara samisk kultur och även att den varit ekonomiskt fördelaktig för Sverige som stat. Men som också visat ovan kan renskötselrätten antas ha varit villkorlig under vissa tidsperioder eftersom Forsell också lyfter upp att svenska kronan på slutet av 1800-talet ville främja renskötseln men att man inte var främmande att inskränka på rätten också, vilket baserades på en avvägning av motstående intressen.¹²⁶ Det innebär att samernas renskötselrätt kunde kompromissas med ifall annat ansågs viktigare. Det klagas inte vilka intressen det kunde gälla men oavsett betyder det att renskötselrätten var inskränkingsbar. Det betyder att under slutet av 1800-talet och långt in på 1900-talet besatt svenska staten makten över hur viktig renskötselrätten skulle vara, den var inte viktig för att den var betydelsefull för samer utan viktig när den genererade pengar. Staten hade makten att bestämma över vad som var rätt och fel, på så vis bestämde de också vad som var bäst för Sverige. I sakframställningen använder svenska staten ett språkbruk som rättfärdigar sådana avvägningar och det tyder på att staten tenderar att fortsätta på den linjen. Det synliggör statens rådande diskurs att de besitter den

¹²³ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 28:18, 1.38.22, citatet: 1.41.20. Talare: Advokat Forsell.

¹²⁴ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 13.20, talare: Advokat Forsell.

¹²⁵ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 1.18.13, talare: Advokat Forsell.

¹²⁶ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 1.29.16, 1.29.24, talare: Advokat Forsell.

”riktiga” kunskapen om vad utveckling innebär. Det förklaras i forskningsöversikten att historien mellan samer och svenska staten varit präglad av diskriminering och rasism, vilket innebär att staten tidigare har missbrukat sin makt som nationalstat och åsidosatt samers rättigheter. I sakframställningen återberättas historien för att stärka svenska statens argument att de är rättmätiga ägare till marken, inte som en beskrivning av historiskt förtryck och diskriminering av en minoritet. Med detta som exempel genomsyras diskursen av ett språkbruk som tyder på att staten inte är villig att släppa delar av sin makt.

I Girjas-fallet gör samebyn anspråk på mark för jakt och fiske och åberopar sedvanerätt vilket innebär att den typen av näring är kopplad till samiska traditioner. Advokat Forsell berättar om ett annat rättsfall, skattefjällsmålet, där samer gjorde anspråk på särskilda rättigheter men dessa avvisades i Högsta domstolen, precis som de avvisades under förarbetet till den uppdaterade versionen av renbeteslagen år 1971.¹²⁷ Som nämnt i metodavsnittet är det ett verktyg för att påvisa makt genom att referera till källor med auktoritet, vilket Forsell gör genom att referera till tidigare domar från Högsta domstolen. Forsell säger:

Den samiska etniciteten har aldrig erkänts som en rättsgrundande faktor i sig och det har aldrig varit möjligt att förvärva exklusiva rättigheter till marken genom utnyttjande av denna för renskötsel, jakt och fiske i en nomadiserande livsföring.¹²⁸

Språkbruket tyder på att det inte räcker med att bara vara same för att få sina rättighetsanspråk tillgodosedda. Advokat Forsell fortsätter med att säga att samer gör anspråk på rätten till marken för att de har brukat marken som ett urfolk, där han sedan ifrågasätter vad urfolksegenskapen har för relevans i just Girjas-fallet. Han menar att ifall samerna gjorde anspråk på marken skulle det innebära att de var först på plats. Forsell säger då att staten har frågat samerna om de blivit ockuperade varav samerna svarat nej. Samerna säger att de har ensamrätt till marken enbart för att de är ett urfolk, ensamrätt till marken

¹²⁷ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 1.28.30, talare: Advokat Forsell.

¹²⁸ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 1.30.08, talare: Advokat Forsell.

skulle innebära ett juridiskt skydd mot konkurrens eller andra hinder för deras verksamhet som är vital för kulturen.¹²⁹ Forsell säger:

Statens inställning är att samebyns åberopande av att samerna är ett urfolk saknar betydelse i målet och i sammanhanget vill vi notera att krav på erkännande av ILO konvention nummer 169 konsekvent har avisats av den svenske lagstiftaren enligt konventionen ska ursprungsfolkens äganderätt och besittningsrätt till den mark som de traditionellt bebor erkännas. Sverige har inte några internationella förpliktelser att erkänna särskilda rättigheter till marken för samerna som urfolk.¹³⁰

I forskningsöversikten skriver Barten att stater kan välja andra definitioner för grupper för att inte behöva erkänna vissa grupprättigheter.¹³¹ I citatet ovan framkommer en hegemonisk diskurs där samernas rättigheter villkoras för statens egna intressen. Språkbruket betonar den makt som en stat har över sina medborgare samtidigt som det nedvärderar samernas anspråk på urfolksrättigheter. Staten tillintetgör Girjas urfolksanspråk vilket synliggör deras syn på samer.

För att koppla detta till det teoretiska ramverket talar uttalandet för att samer inte har ett juridiskt skydd som urfolk gentemot den svenska staten. Under 1800-talet så ville staten till viss del satsa på renskötsel eftersom det var nationalekonomiskt gynnsamt. Satsningen var också villkorad eftersom regeringen ändå minskade mängden renar eftersom rennäringen påverkade odling negativt. Advokat Forsell säger att samisk etnicitet inte har rättslig relevans i rättsfall som gäller jakt och fiske.¹³² Det språkbruket nekar samernas sedvanor som till följd tillintetgör deras urfolkrättighetsanspråk. Staten anser inte att ett urfolksanspråk är relevant för fallet även om fallet gäller markrättigheter som samer brukar. Det verkar vara ett repetitivt mönster att inte erkänna urfolksegenskapen och därmed inte ha en skyldighet att uppfylla de rättigheterna.

¹²⁹ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 1.38.20, talare: Advokat Forsell.

¹³⁰ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 1.39.40, talare: Advokat Forsell.

¹³¹ Barten, Ulrike. What's In a Name? Peoples, Minorities, Indigenous Peoples, Tribal Groups and nations. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol.14, nr 1, 2015: 1-25, 2.

¹³² Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 1.44.00, talare: Advokat Forsell.

Forsell säger att svenska staten konsekvent har tagit avstånd från ILO konventionen 169. Konventioner och andra juridiska kontrakt binder staten till att stärka urfolksrättigheter och utan dem, finns ingenting som tvingar staten att ge samerna de särskilda rättigheterna.¹³³ Så det finns rättigheter som samer ska få uppfylla i egenskap av urfolk, men det måste finnas ett nationsbygge som erkänner dem rättigheterna. Det går inte att kräva rättigheter ur tomma intet, det krävs en motpart som uppfyller en skyldighet att tillgodose rättigheterna. Det är ett ansvar som oftast faller på nationalstaten.¹³⁴

Sverige erkänner sig själv som en suverän stat och skulle inte acceptera en invasion på svensk mark, ändå gör staten anspråk på mark som samer åberopar genom urminneshävd. Alltså hävdar samerna att de har brukat marken under så pass lång tid att det inte längre går att säga vem som ägt marken från början. Förutom konventionen ILO 169 finns FN:s deklarationen för ursprungsfolk som bland annat diskuterar självbestämmande rätt, rätt till naturresurser och så vidare.¹³⁵ Deklarationer är inte juridiskt bindande dokument, men den godkändes i FN:s generalförsamling och ska vara en vägledning för stater när det gäller urfolksfrågor. Sverige är ett medlemsland och var med när deklarationen antogs, det finns därför internationella riktlinjer gällande urfolk som staten ska respektera. Genom att inte erkänna de internationella riktlinjer som finns gällande urfolk i stater, visar man att staten har makten på sin sida och att urfolksanspråket kan villkoras. Sveriges regering skriver att de arbetar för mänskliga rättigheter och att regeringen, bland andra, har ansvaret för att rättigheter följs.¹³⁶ Urfolksrättigheter ingår i mänskliga rättigheter, även om urfolk kräver extra skydd. Staten har alltså en uttalad skyldighet att säkerställa alla människors lika värde och att rättigheterna inte villkoras, men statens diskurs i Högsta domstolen går inte i samma linje. Diskursen präglas av ett förnekade av urfolksegenskapen och det stämmer inte överens med de internationella riktlinjer och nationella ambitionerna som Sveriges regering har.

¹³³ Persson, Sofia, Harnesk, David, Islar, Mine. What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power, 25.

¹³⁴ Crawford, James. "The Rights of Peoples: "Peoples" or "Governments"?" I *The Philosophy of Human Rights*, 427.

Mill, John Stuart. "Utilitarianism". I *The Philosophy of Human Rights*, 143-144.

Kymlicka, Will. "The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights". I *The Philosophy of Human Rights*, 445-448.

¹³⁵ UN General Assembly, *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples: resolution / adopted by the General Assembly*, 2 October 2007.

¹³⁶ Regeringskansliet. Mänskliga rättigheter. 05/11/14.

Advokat Forsell påpekar att samerna inte har åberopat ockupation. I en fråga om rättighetsanspråk så har urfolksegenskapen en viktig roll. Genom att understryka att samerna inte åberopat ockupation ämnar Forsell öppna upp för en diskussion om vem som var först på plats på marken. Det blir en konflikt i rättighetsanspråk och staten grundar sitt argument med stöd från tidigare fall i Högsta domstolen, hur det har sett ut historiskt och att svenska staten inte skrivit under konventioner som stödjer urfolk i sina rättighetsanspråk.

Kymlicka säger att stater måste erkänna urfolkens särskilda grupprättigheter för att de inte ska försummas i majoritetssamhället.¹³⁷ Språkbruket som används visar att staten inte är villig att erkänna de särskilda rättigheterna. Språkbruket som används i sakframställningen tyder på en vilja att utstråla makt, genom att uttrycka att staten har makten att bestämma om samerna ska ha rättighetsanspråk eller inte. Som nämnt i metod-avsnittet har staten makt över sina medborgare och statens språkbruk visar tydligt upp den makten. Som Barten skriver kan staten använda andra definitioner för grupper för att inte behöva erkänna särskilda grupprättigheter och det visas i statens diskurs.

5.2 Rasism och diskriminering

I inledningen av statens sakframställning säger advokat Forsell att samer har arbetat för att de inte längre ska benämnas som ”lappar” eftersom de anser att det är ett nedsättande begrepp. Han säger att staten förstår samernas motvilja att använda det ordet. Staten ska i största möjliga mån att undvika det ordet men menar att i vissa rättshistoriska sammanhang är det nödvändigt att använda den benämningen.¹³⁸

¹³⁷ Kymlicka, Will. “The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights”. I *The Philosophy of Human Rights*. 448-449.

Kymlicka, Will, *Multicultural Citizenship (Elektronisk resurs) A liberal Theory of Minority Rights*, 28-34.

¹³⁸ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 36.55, talare: Advokat Forsell.

Forsell säger också att det inte går att byta ut ”lapp” med same i grundmaterialet eftersom det ”lätt skulle kunna uppfattas som ett stöd för samernas framhållande av den samiska etnicitetens betydelse och den betydelsen bestrids av staten i målet.”¹³⁹ Återigen så fastställer språkbruket att samisk etnicitet och urfolksegenskap inte är relevant i fallet enligt staten. Staten väljer att benämna samerna som antingen renskötare eller nomader.¹⁴⁰ Det är av intresse för analysen att staten väljer att inte referera till samer som samer, när advokat Forsell själv säger att samerna tycker att andra benämningar är nedvärderande. Staten visar att de har makt över samerna genom att använda språkbruk som syftar tillbaka på strukturell diskriminering. Det redogörs för i forskningsöversikten att en del av avkoloniseringen är att återta gamla Ortsnamn för att synliggöra och erkänna de strukturella förtryck som samer utsatts för.¹⁴¹ Inuti namn finns identitet¹⁴², vilket gör att ett namnbyte också kan tolkas som ett förtryck och förnekande av urfolksidentiteten. Girjas är en sameby och det är samer som gör anspråk på området i fallet. De gör det i egenskap av urfolk och Forsell säger att staten bestrider det och därmed också den samiska etniciteten. På grund av den historiska betydelse som benämningen i fråga har, kan valet av det språkbruket tyda på en oförståelse för begreppets diskriminerande betydelse. Under redogörelsen av historien säger också advokat Löttiger ”lapp” återkommande gånger, ibland med betoning på citat och ibland inte, exempelvis säger han när han talar om nomadism att den ”var fullt utvecklad hos fjäll-lapparna i Luleå lappmark...”¹⁴³. Han kommer även av sig vid ett tillfälle och säger ”Men för skogslapparna fortsatte jakten och fisket, alltså skogsnomaderna, att vara en...”¹⁴⁴. Språkbruket visar att statens advokater använder begreppet även om det inte alltid är nödvändigt.

¹³⁹ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 38.07, talare: Advokat Forsell.

¹⁴⁰ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 38.55, talare: Advokat Forsell.

¹⁴¹ Andersson, Daniel. Indigenous Place-Names in (Post)colonial Contexts: The case of Ubmeje in Northern Sweden. *Scandinavian Studies*, Vol. 92, nr 1, 2020:104-126, 104, 114, 121-122.

¹⁴² Andersson, Daniel. Indigenous Place-Names in (Post)colonial Contexts: The case of Ubmeje in Northern Sweden. *Scandinavian Studies*, Vol. 92, nr 1, 2020:104-126, 104, 114.

¹⁴³ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. TID: 2.14.30, talare: Advokat Löttiger.

¹⁴⁴ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. TID: 2.21.00, talare: Advokat Löttiger.

I teori-avsnittet belyses andrafiering. Staten refererar vid olika tillfällen, till historiskt material som säger att man trott att samer inte skulle ha överlevt den moderna utvecklingen om de inte ändrade sitt sätt att leva på samt att den nomadiserande livsstilen inte var förenlig med jordbruksutvecklingen.¹⁴⁵ Samernas sätt att leva på ansågs alltså inte vara förenlig med den samhällsutveckling som skedde. Där skapas en tydlig distinktion om vad som anses vara utveckling och inte. Samernas levnads-sätt ansågs vara fel och omodernt, vilket blir en form av andrafiering. Sverige fortsätter framåt, men samerna måste ändra sig för att få följa med. Forsell refererar också till historiska uttalanden där samer har blivit refererade som en ”nomadiserande folkstam”¹⁴⁶ som invaderar jordägare i Norrland. Svenska statens diskurs är rasistisk, ställer grupper mot varandra och utmålar samer som onda.

Advokat Forsell pratar också om ett så kallat ”lapp-privilegium” där han säger att nomaderna har privilegierats framför resterande svenska befolkningen genom att få dispens från militärtjänst och att de fick monopol på renskötsel.¹⁴⁷ Det ger också en bild av att samerna hade det bra i jämförelse med resterande befolkning. Samerna ska då inte ha varit tillräckligt utvecklade för att överleva den moderna världen men de ska också ha varit mer privilegierade än resterande svenska befolkningen. Det finns flera andra historiska kontexter där grupper har blivit avhumaniserade, för att lättare framställa dem som fiender.¹⁴⁸ Samer framställs som mindre begåvade men samtidigt med privilegier och makt, alltså som en grupp man behöver motarbete vilket leder till konflikt och fördomar.

Advokat Forsell citerar justitierådet Olivercrona som var verksam på 1800-talet, citatet lyder:

...De folkstammar vilka icke vilja lämna nomadlivet måste med nödvändighet stanna på en lägre kulturgrad, giva vika för de mera civiliserade bofasta stammarna och slutligen efter ett ty-
nande liv utdö...¹⁴⁹

¹⁴⁵ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 2.09.10, 1.14.25, talare: Advokat Forsell.

¹⁴⁶ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 2.08.15, talare: Advokat Forsell.

¹⁴⁷ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 1.42.12, talare: Advokat Forsell.

¹⁴⁸ Malešević, Siniša. *The sociology of war and violence*, 143.

¹⁴⁹ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 2.09.10, talare: Advokat Forsell.

Innan han citerar Olivercrona säger Forsell:

I olika sammanhang har man uppmärksammat justitierådets Olivercronas särskilda yttrande ur vilken vilken här förtjänar att citeras följande distinktion mellan bofasta och nomader som också anknyter till etniciteten...¹⁵⁰.

Advokat Forsell påpekar alltså inte att det kommande citatet är rasistiskt utan att det är ett yttrande av relevans och förmodligen ansåg Forsell att det var viktigt för rättsfallet. Han väljer att avsluta citatet med att säga att det var en tidstypisk syn på samer. Olivercrona sätt att uttrycka sig på visar att han har bestämt sig för att samer inte bör vara en del av framtiden för det passar inte hans syn på vad utveckling är och det är nedvärderande och rasistiskt. Citatets relevans förklaras inte vidare och därför är det otydligt vad Forsell menar med att citera det. Diskursen innehåller citat med tydliga rasistiska kopplingar och som tillhör den strukturella diskriminering som också redogörs för i forskningsöversikten. Språkbruket som inkluderar sådana citat förklaras inte, då går det att anta att innebörden av citatet är viktig. Diskursen i sin helhet genomsyras av strukturellt förtryck om rasistiska och diskriminerande citat citeras konsekvent.

När skattereformer diskuteras i avsnittet för rättshistoria citerar advokat Löttiger Johan Gran, som var landshövding i Västerbotten på 1600-talet. Det understryks att Johan Gran hade samiskt ursprung, kanske för att ge tyngd åt argumentet och relevansen. Löttiger citerar Gran när han förklarar att ”nomaderna” kunde vara flyktiga om man beskattade dem för hårt, ”om man inte såg upp”¹⁵¹. Det framställer samer som ett oärligt och opålitligt folk. De händelser och citat som belyses i rättssalen går i linje med andrafiering. Advokat Forsell säger att det var tidstypiskt att referera till samer som ”lappar” och som sämre utvecklade då men det är inte tydligt varför det är relevant i detta rättsfall. Det är exempel på ett nedvärderande språkbruk som användes i rättssalen och som nämns i metoden så är nedvärderande språkbruk ett

¹⁵⁰ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 2.09.10, talare: Advokat Forsell.

¹⁵¹ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. TID: 2.44.15, talare: Advokat Löttiger.

maktmedel som bidrar till en negativ syn på motparten. Det synliggör också en diskurs som bygger på rasism, diskriminering och andrafiering.

Svenska statens diskurs synliggör också statens syn på samer som en homogen grupp. I rättsfallet bestrider staten samebyns anspråk på mark för att jaga och fiska. Det är redan konstaterat att dessa näringar är viktiga för samisk kultur. Genom att inte stödja ett sådant anspråk kan det skapa en situation där samebyn får konkurrens och inte kan fortsätta sin näring. Det är inte en direkt lagstiftning som försvårar urfolkskulturen som diskuterats i teori-avsnittet, men det kan vara en bidragande faktor till komplikationer för samebyn. Det har framgått att samer kopplades till rennäring och därför framställs de som en homogen grupp. Men alla samer är inte renskötare eller kan vara det enligt svensk lagstiftning. Lagar gällande samer stiftas som om de inte vore en homogen grupp för i så fall skulle alla samer enligt lag få vara renskötare. Men synen på att de är ”ett folk, ett djur” verkar leva kvar eftersom andra näringar såsom jakt, fiske och slöjd inte erkänns i statens diskurs. Det visar en maktrelation där samer enligt lag ska kunna bedriva andra näringar och intressen, men i språkbruket är samer fast i enbart rennäring. Det är en ensidig och rasistisk syn på samer. Det visar också på okunskap om samer och deras olika sedvanor och traditioner. Makt är att äga kunskap så när staten förmedlar genom lagar och språkbruk i rättegångar att samer är en homogen grupp som bara livnär sig på renar så är det den bilden som sprids som sanning i samhället. Staten får makten att bestämma vilka samerna är och det strider med urfolkens självbestämmanderätt. Samer är ett urfolk med många dimensioner och olikheter. Men genom att använda ett språkbruk som framställer samer som en homogen grupp, förminskar man dem och möjliggör fortsatta övertramp av mänskliga rättigheter. Diskursen som staten använder i rättsfallet tyder på att staten fortfarande inte står upp för samernas rätt i det svenska samhället, trots informationssatsningar och vissa reformer som rätt till modersmål exempelvis.

5.3 Intern kolonisering

Kolonisering är ett sätt att påtvinga ett levnadssätt på en annan folkgrupp av olika anledningar. Under rättegången går advokat Löttiger igenom rättshistorien mellan 1300-talet

fram till 1700-talet för samer. Detta avsnitt presenteras främst under dag fem. Löttiger belyser återigen Johan Gran, denna gång Grans parallell-teori som grundade sig i att samer och svenskar skulle kunna leva sida vid sida. Gran ska uttryckligen velat kolonisera ”lappmarken” med en svensk befolkning.¹⁵² När advokat Löttiger pratar om historien säger han själv också ”ett avslutat skede i lappmarkskolonisationen.”¹⁵³ En svensk kolonisering av samernas mark är därför erkänd i och med att det lyfts upp i avsnittet om rätts-historia utan anmärkning eller förnekelse. Löttiger säger att staten tog över all mark som ingen bodde på år 1683.¹⁵⁴ Mark kan inte bli koloniserad ifall den anses vara obebodd. Det är inte förenligt att överta obebodd mark och samtidigt prata om en svensk kolonisering av norra marker, då kan inte marken varit obebodd från början. Löttiger citerar Johan Gran:

Det vore alltså Sveriges krona till skada om lapparna finge hindra landets kultur uti det som de aldrig brukat hava eller bruka kunna helsom en stor del av dem slagit sig på tiggeri och löpte omkring till andra provinser lämnande således en stor del av landet ohävdad.¹⁵⁵

Språkbruket visar en bild av att samer aldrig ägt marken och en anklagelse att de hindrar Sveriges utveckling genom att göra det anspråket. Samernas markrättigheter ifrågasätts och åsidosätts för svenska statens intressen. Det finns också tendenser till andrafiering här eftersom samerna sågs ner på eftersom de förflyttade sig mellan hem och inte var bofasta, det fanns ett ”vi” och ett ”dem”.

Advokaterna Löttiger och Forsell visar båda två exempel där samerna fått ensamrätt till viss del av mark, men de skulle bara ha den marken som de brukade.¹⁵⁶ Samerna har enligt statens språkbruk ändå fått bruka den mark som de behövde och överskottet ska ha gått till andra som också behövde mark att bruka. Det finns koloniala tendenser i att tvinga

¹⁵² Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. TID: 2.44.15, talare: Advokat Löttiger.

¹⁵³ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. TID: 2.08.40, talare: Advokat Löttiger.

¹⁵⁴ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. TID: 1.50.00, talare: Advokat Löttiger.

¹⁵⁵ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. TID: 2.29.40, talare: Advokat Löttiger.

¹⁵⁶ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio – Dag 5: Statens sakframställning onsdag eftermiddag 11/9 (radio). TID: 06.50, talare: Advokat Forsell & Löttiger.
Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). TID: 17.44, talare: Advokat Forsell.

samer att ge upp viss mark bara för svenska statens vinning, när de tidigare kunnat röra sig över hela Sápmi. Forsell säger ”Det var visserligen inte osannolikt att nomaderna med sina renhjordar strövat fritt omkring över hela den skandinaviska halvön långt innan den nuvarande svenska folkstammens förfäder bemäktigat sig och börjat odla södra och mellersta Sveriges slättbygder”¹⁵⁷. Detta sägs i samband med uttalanden som gjordes av justitierådet Olivercrona på slutet av 1800-talet. Olivercrona sägs inte ha sett en rimlig anledning till att bofasta jordägare skulle ”nödgas tåla årligen återkommande invasioner av en nomadiserande folkstam”¹⁵⁸, genom att samerna kunde återropa sedvana. Forsell har valt att citera Olivercrona ett flertal gånger, bland annat det som nämnts i ovanstående avsnitt. Oavsett hur världen eller samhällsbygget såg ut när politiken kring samerna fastställdes, finns det en möjlighet att använda ett annat språkbruk idag. Ett språkbruk som visar mer förståelse för hur problematisk den historiska diskrimineringen varit, hade visat på en ändrad attityd hos svenska staten men en sådan förståelse går inte att finna i diskursen.

Utifrån statens genomgång av rättshistorien visas en bild av att samernas intressen och resterande av svenska befolkningen legat i konflikt, framförallt kring markrättigheter. Diskursen innehåller en del uttalanden från 1600-talet till 1800-talet som visar på att staten sedan länge vetat att brukande av mark för rennäring, jakt och fiske är en del av samiska sedvanor. Men språkbruket visar att staten ändå inte vill erkänna det och därmed visa att de har makten att bestämma när de sedvanorna ska få utrymme inom Sveriges gränser. Svenska statens språkbruk synliggör att staten å ena sidan erkänner en kolonisering av Sápmi, men samtidigt ser sig själva som den rättmätiga ägaren av det koloniserade landet. På det sättet växer det fram en diskurs som tyder på att Sápmi fortfarande behandlas som en typ av koloni inom Sveriges territorium.

5.4 Slutsats

¹⁵⁷ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 2.08.15-2.09.15, talare: Advokat Forsell.

¹⁵⁸ Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). TID: 2.08.15-2.09.15, talare: Advokat Forsell.

Utifrån svenska statens sakframställning växer det fram en diskurs som visar att:

- Svenska staten anser sig besitta makten att bestämma vad som ingår i samiska sedvanor eller i deras urfolksegenskap.
- Staten använder sig av ett språkbruk som återberättar historien som präglats av strukturellt förtryck som ett bevis för deras äganderätt till marken.
- Staten använder sig av ett språkbruk som förnekar samernas anspråk på urfolksrättigheter vilket tyder på maktmissbruk.
- Diskursen framställer samer som en homogen grupp och som ett opålitligt folk. Advokaterna citerar också uttalanden som genomsyras av rasism utan att förklara relevansen, vilket tyder på en fortsatt nedlåtande syn på samer.

Slutsatsen kan besvara mina frågeställningar som lyder:

- Vilka maktstrukturer synliggörs i den svenska statens diskurs som användes under sakframställning i Girjas målet i Högsta domstolen?
 - Hur bemöter staten samernas anspråk på sina urfolksrättigheter?

Det synliggörs maktstrukturer i diskursen. Staten anser sig veta vad som ingår i samernas urfolksegenskap samt hur marken bäst ska brukas, trots att de uttryckligen säger att samerna brukade marken före nationalstaten Sverige bildades. Staten bemöter samernas anspråk på sina urfolksrättigheter genom att inte bemöta dem alls. Statens advokater säger uttryckligen att urfolksegenskapen inte har en relevans i rättsfallet. I och med att urfolksegenskapen inte erkänns bemöts Girjas anspråk på jakt och fiske inte som ett anspråk på en urfolksrättighet. Språkbruket visar också på okunskap om samiska sedvanor eftersom jakt och fiske är samiska näringar. Svenska staten erkänner inte vikten av samebyns urfolksegenskap fastän jakt och fiske är samiska sedvanor, därför går det att anta att staten inte förstår eller vill förstå att det är näringar som ska ingå i samernas rättigheter. Avslutningsvis, visar språket i rättssalen att svenska staten vill visa sin makt och använda den som de anser bäst utan att involvera samer i processen. Diskursen genomsyras därför också av ett internt kolonialt språkbruk.

6 Diskussion

6.1 Diskussion om rättighetsanspråk

Slutsatsen visar att staten inte erkänner samernas rättighetsanspråk. Samerna är en minoritet i Sverige och har därför behov av fler juridiska skydd i majoritetssamhället. Men svenska staten måste också erkänna skydden och säkerställa dem, precis som nämnt i teorin bygger rättigheter på att det finns skyldigheter. I rättsfallet synliggörs det att skyddet är villkorat.

Ur en samhällsviktig synpunkt är det viktigt att belysa just samernas rättighetsanspråk. Nu återstår att se om Girjas-fallet kommer att bli ett pilot-mål för framtiden eftersom det inte finns en gällande praxis för den typen av mark-tvister. Rättsfallet handlar om urfolksrättigheter eftersom det gäller verksamheter som tillhör ett urfolks kulturarv och mark som urfolk brukar, mark som samebyn blivit tilldelad av svenska staten. Så trots att det i grunden baseras på en tvist gällande jakt- och fiskerättigheter reglerar utfallet mer än så. Ett rättsfall som detta skapar fler frågetecken än svar. Nationalstater är etablerade och Sverige har sina fastställda markgränser. Historien som återberättas i rättssalen visar att Sveriges utveckling som skapade dagens landsgränser inte var rättvis mot samer. Det är lätt att skylla på dåtidens strukturella förtryck, men språkbruket i rättssalen visar samma tendenser idag. Försvinner samernas rätt till urfolksrättigheter om svenska staten inte anser att det är gynnsamt för nationalekonomin? Finns rättighetsanspråket i egenskap av urfolk egentligen då? Samhället förlorar på att inte fastställa ett tydligt regelverk över samernas rättigheter och vad de kan göra anspråk på. Det krävs också ett samarbete eftersom att upprätta ett sådant regelverk utan att involvera samer skulle innebära en fortsättning på historiens strukturella förtryck. Kymlicka belyser att många urfolk har en historia av diskriminering och uteslutning från samhället och

det skapar misstro.¹⁵⁹ Det är därför viktigt att fastställa ett hållbart samarbete och vidare analysera och diskutera hur samer behandlas i Sverige för att synliggöra pågående orättvisor.

Svenska staten har också skyldighet att erkänna samernas urfolksstatus, något de gjorde formellt år 1977.¹⁶⁰ Men det krävs mer ansträngning i praktiken annars kommer konflikter mellan samer och icke-samer att vara ett återkommande problem. Det framgår i Perssons, Harnesk och Islars artikel att Sverige framställs som ett land som tar hand om sina medborgare och det blir svårt att uppmärksamma människorättsproblem eftersom det går emot den uppfattningen som omvärlden har om Sverige.¹⁶¹ Något som gör det viktigare att synliggöra svenska statens behandling av samer, är svårigheterna att ändra något som inte uppmärksammas som samhällsviktigt. I rättsfallet gör Sverige som nationalstat ett anspråk på marken och har därför suveränitet men att vara nationalstat innebär också ett ansvar gentemot medborgarna inom statens gränser. Enligt Mill ska man bara inskränka en annan människas rättigheter om det krävs för att rädda eller skydda en annans, liksom humanitär intervention är relativt accepterat som anledning till inskränkning av suveränitetsprincipen.¹⁶² Går det att inskränka urfolksrättigheter för att stärka Sverige? Lawrence belyser ju ett sådant exempel där vindkraftverk skulle upprättas på samisk mark och intrånget rättfärdigades med att det var ett hållbarhetsprojekt.¹⁶³ Men sådan utveckling påverkar också samernas livsstil och deras rätt att bevara sin mark som de anser rätt. För att en inskränkning av någon annans rätt ska rättfärdigas krävs goda intentioner och det ska inte kunna ifrågasättas. Vad är Sveriges intention med en inskränkning av urfolksrätten? Vad är meningen med att inte ge erkänna urfolks-egenskapen i Girjas-fallet? Det är frågor som kvarstår efter min studie av Girjas-fallet.

¹⁵⁹ Kymlicka, Will. "The Good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights". I *The Philosophy of Human Rights*, 450-451.

¹⁶⁰ Samiskt informationscenter (samer.se); Antalet samer i Sàpmi.

¹⁶¹ Persson, Sofia, Harnesk, David, Islar, Mine. What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power, 25.

¹⁶² Mill, John Stuart. "Utilitarianism". I *The Philosophy of Human Rights*, 142, 143-144, 137.

¹⁶³ Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands. *Environment and Planning D: Society and Space*.

Slutligen, i rättsfallet sätts samernas urfolksrättigheter gentemot svenska statens intressen. Samer har fått kollektiva rättigheter, när samebyar blev erkända juridiska rättssubjekt. Men om samebyar gör anspråk som sedan inte erkänns som, har inte den kollektiva rätten någon betydelse. En fortsatt klarläggning av samernas rätt i Sverige skulle skydda samernas kollektiva rätt men också minska konflikter gällande mark, jakt- och fiskerättigheter.

6.2 Diskussion om rasism och diskriminering

Under studiens gång har statens språkbruk förvånat mig. Svenska statens advokater använder sig av ett språk som visar på att svenska staten fortfarande anser sig bättre än de samiska samhällena, vilket inte går i linje med statens arbete för mänskliga rättigheter. En del av diskursen är återberättandet av det strukturella förtrycket och det är svårt att se relevansen av historien i rättsfallet, när historien genomsyrats av rasism och diskriminering. Diskursen präglas också av olika exempel med tendenser till andrafiering. Staten återberättar historien genom att redogöra ett privilegium som samer ansetts ha och hur de inte gjort sig förtjänt av marken de brukar. Advokat Löttiger väljer också att citera ett citat som säger att samer är flyktiga människor, att de kan fly om man beskattar dem för hårt. Statens språkbruk stannar inte heller innanför domstolens väggar, just på grund av svenska statens makt och kulturella kapital influerar deras språkbruk resten av det svenska samhället. Om staten kan tala så om samer, vad hindrar andra människor från att göra detsamma? Det som svenska statens representanter säger kan också antas vara sant, eftersom det är statens åsikt som framläggs. Så genom språkbruket kan också okunskap spridas, eftersom svenska statens språkbruk sällan ifrågasätts.

Språkbruket i rättssalen bidrar därför till ett samhällsproblem eftersom samer blir sedda från statens synvinkel. Som tidigare nämnts har samer blivit utsatta för hatbrott och hot efter rättegången och det försätter människor i fara just för att de är samer. Det är statens ansvar att skydda sina medborgare, men ett sådant språkbruk som använts i Högsta domstolen bidrar till konflikter mellan grupper. Historien mellan samer och svenska staten genomsyras av strukturellt förtryck och diskursen i rättssalen visar på att det fortfarande finns en ignorans för att ge samerna upprättelse. Relevansen för citaten som sägs

och historien som återberättas som bevis för statens anspråk förtydligas inte och det lämnar mig med frågan om staten anser att det finns en viss sanning bakom språkbruket och citaten som sades förr?

6.3 Diskussion om intern kolonisering

Staten erkänner en kolonisering av Sápmi eftersom de säger att Johan Gran på 1600-talet skulle kolonisera området med en svensk befolkning. Genomgången av historien visar också att staten tog all obebodd mark på 1600-talet, samtidigt som de erkänner att samer förmodligen rört sig på området innan staten Sverige bildades. Tully skriver att ett erkännande av suveräniteten i nutid, är ett bevis på en kolonisering som skett.¹⁶⁴Sverige har därför ett kolonialistisk förflutet, liksom många andra länder i världen. Men det är förvånande att det fortfarande finns tendenser till intern kolonisering i Sverige. Det är inte något att stoltsera med och svenska staten skulle gynnas på olika sätt genom att motarbeta de koloniala tendenserna, inte minst skulle Sverige leva upp till sitt rykte. Det svenska samhället skulle också gynnas av ett samarbete i Sápmi, konflikter mellan olika grupper skulle minska och förståelsen skulle öka. Det är till viss del förståeligt att svenska staten vill bruka marken i Sápmi för nationalekonomiska intressen, men det är också viktigt att ha i åtanke att natur måste bevaras. Det är också en avvägning som är samhällsviktig, då naturreservat också är gynnsamma för Sveriges biologiska mångfald och klimat.

Vidare forskning på intern kolonisering i Sverige skulle gynna staten och samer, eftersom det lättare skulle kunna fastställas vart politiken brister. För att synliggöra de koloniala tendenserna behöver båda parter kommunicera, för även om staten använder ett språkbruk i Girjas-fallet som säger att de kan samiska sedvanor så kan de det inte bättre än samerna själva. Staten kan heller inte förstå till fullo hur det strukturella förtrycket skadat samiska traditioner och sedvanor, därför bör samer få

¹⁶⁴ Tully, James. "The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom". I *Political theory and the Rights of Indigenous Peoples*, 51-52.

möjlighet att förklara det. Det går inte att göra den koloniala historien ogjord, men staten har en möjlighet i framtida rättsfall eller politiska beslut att inte upprepa den.

7 Sammanfattning

Sverige har fått internationell kritik för sin hantering av urfolksfrågor. Jag har visat i studien att kritiken är berättigad genom att studera rättsfallet Girjas mot staten. Rättsfallet gick genom alla rättsliga instanser och Girjas blev slutgiltig juridisk segrare, men rättsfallet har bidragit till en ökning av hot och hat mot samer. Diskursen som staten förde visade underliggande maktstrukturer som uppkom i samband med att Sverige drog sina landsgränser inom vissa delar av Sápmi. Diskursen som används i rättssalen visar att staten fortfarande ser samer och samisk kultur som ett hinder för svensk utveckling. Staten fortsätter att använda ett nedsättande språkbruk och framställer samer som ett hinder för framtiden. Ett av de större problemen är att historien återanvänds som bevis i rättsfallet och inte som misstag som man inte bör upprepa.

Samer har levt och brukat Sápmi i minst 1000 år och har funnits längre än svenska staten och det borde prioriteras att bevara det, framförallt eftersom samer är det enda urfolket i Europa. Trots att Sápmi och svenska staten funnits inom samma gränser sedan Sveriges bildande, återkommer samma problematik och konflikter. Det innebär att något måste ändras. Efter studien framgår det att framförallt staten har ett val, att samarbeta och inkludera samer i diskussionen eller fortsätta exkluderingen och ignorera deras urfolksanspråk. Det sistnämnda kommer i slutändan innebära att Girjas-fallet bara är början på många kommande rättegångar.

För att återigen anknyta till frågeställningen så synliggör svenska statens diskurs i Högsta domstolen en maktstruktur. Statens språkbruk tyder på att staten vill kunna definiera samernas urfolksegenskaper och neka dem rättigheterna de gör anspråk på. Staten bemötte samernas anspråk på sina urfolksrättigheter genom att inte erkänna dem överhuvudtaget. Det innebär i sin tur att de inte heller bemöter Girjas jakt- och fiskerättigheter som ett anspråk på urfolksrättigheter. Svenska staten är den styrande aktören vilket ger dem makten att antingen neka eller erkänna samernas urfolksrättigheter. I Girjas-fallet nekar staten samebyns urfolksrättigheter vilket

synliggör en rådande maktstruktur där samiska rättigheter åsidosätts för statens intressen.

Det behövs vidare forskning på hur staten bemöter samernas rättighetsanspråk. Sverige har tidigare kunnat stoltsera med ett gott människorättsrykte. Det har också bidragit till att det utåt sett inte verkar ha funnits något att granska och ett sådant tankesätt gör att människorättskränkningar fortsätter att ske i det dolda. Urfolk som minoritet kräver särskilda rättigheter för att nå samma trygghet i samhället som majoritetssamhället. De särskilda rättigheterna måste erkännas av den styrande makten för att de ska kunna uppfyllas, som Hannah Arendt skrev ”The world found nothing sacred in the abstract nakedness of being human”¹⁶⁵ och i Girjas-fallet verkar det inte finnas något okränkbart i att bara vara same.

¹⁶⁵ Arendt, Hanna, *The origins of totalitarianism*, 299.

Referenser

Andersson, Daniel. Indigenous Place-Names in (Post)colonial Contexts: The case of Ubmeje in Northern Sweden. *Scandinavian Studies*, Vol. 92, nr 1, 2020:104-126.

Arendt, Hanna, *The origins of totalitarianism*, Scholar select, Cleveland and New York, 2015.

Barten, Ulrike. What's In a Name? Peoples, Minorities, Indigenous Peoples, Tribal Groups and nations. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol.14, nr 1, 2015: 1-25.

Bartlett, Tom, *Analysing power in language: a practical guide*, Routledge, Oxon, 2014.

Brattland, Camilla, Nilsen, Steinar. Reclaiming indigenous seascapes. Sami place names in Norwegian sea charts. *Polar Geography*, Vol. 34, nr 4, December 2011: 275-297.

Civil Rights Defenders, Joint submission to the UN Universal Periodic Review of Sweden. January 2020. <https://crd.org/wp-content/uploads/2019/08/Civil-Rights-Defenders-Joint-UPR-Submission-Sweden-2020.pdf> (senast hämtad: 22/05/20)

Crawford, James, "The Rights of Peoples: "Peoples" or "Governments"?", i *The Philosophy of Human Rights*, Hayden, Patrick (red.). 1st Edition, Paragon House, 2001, 427-444.

Eklund, Nils. P4 Norrbotten, "Renskötare mordhotas: "Kommer att skjuta", Sveriges Radio, 29/01/20) <https://sverigesradio.se/artikel/7394961> (senast hämtad: 22/05/20)

Ericsson, Martin. 'Såsom det brukas med tattare': Kollektivt våld mot familjer utpekade som tattare eller zigenare 1872-1955. *Historisk Tidskrift*, Vol. 137, nr 1, 2017: 37-63.

(Länk: <http://lup.lub.lu.se/record/6c906f6d-16c1-46ca-9ba6-02b2c4149e14>)

FN-förbundet (UNA Sweden); "Hur staten hanterat samer är fruktansvärt dåligt", 05/02/20. <https://fn.se/aktuellt/varldshorisont/hur-staten-hanterat-samer-ar-fruktansvardaligt/> (senast hämtad: 22/05/20)

FN-förbundet (UNA Sweden); FN-kommitté kritiserar Sverige, 31/03/16. <https://fn.se/aktuellt/okategoriserade/fn-kommitte-kritiserar-sverige/> (senast hämtad: 22/05/20)

Fröberg, Jonas. "Staten fortsätter använda ordet "lappar" i en ny rättegång", *Svenska Dagbladet*. 06/11/17. <https://www.svd.se/staten-fortsatter-kalla-samer-lappar-i-ny-rattegang> (senast hämtad 22/05/20)

Klose, Fabian. *Human Rights in the Shadow of Colonial Violence: The Wars of Independence in Kenya and Algeria*, 2013, University of Pennsylvania Press.

Kymlicka, Will, "American Multiculturalism and the 'Nations within'", i *Political Theory and the Rights of Indigenous Peoples*, Ivison, Duncan, Patton, Paul & Sanders, Will (red.). Cambridge University Press, Cambridge, 2000, 216-236.

Kymlicka, Will, "The good, the Bad, and the Intolerable: Minority Group Rights, i *The Philosophy of Human Rights*, Hayden, Patrick (red.). 1st Edition, Paragon House, 2001, 445-462.

Kymlicka, Will, *Multicultural Citizenship [Elektronisk resurs] A Liberal Theory of Minority Rights*, Oxford University Press, Oxford, 1996.

Labba, Nils Gustav, *En viktig samisk symbolfråga*, Samiskt informationscenter (samer.se). <http://www.samer.se/3281> (senast hämtad: 31/05/20)

Lawrence, Rebecca. Internal colonisation and Indigenous resource sovereignty: wind power developments on traditional Saami lands. *Environment and Planning D: Society and Space*. Vol. 32, 2014: 1036-1053.

Mackey, Eva. Universal rights in conflict: 'Backlash' and 'Benevolent Resistance' to Indigenous Land Rights. *Anthropology Today*, Vol.21, nr 2, April 2005: 14-20.

Malešević, Siniša. *The sociology of war and violence*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010

Nationalencyklopedin, samer. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/samer> (senast hämtad: 22/05/20)

Neumann, Iver B., *Mening, materialitet, makt: en introduktion till diskursanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2003.

Niia, Anna Karin. Sameradion & SVT Sápmi, Manar till motstånd mot samehat på nätet. Sveriges Radio, 29/01/20. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=7394820> (senast hämtad: 22/05/20)

Persson, Sofia, Harnesk, David, Islar, Mine. What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power. *Geoforum*, Vol. 86, 2017: 20-29.

Regeringskansliet. Mänskliga rättigheter. 05/11/14. <https://www.regeringen.se/lattlast-information-om-regeringen-och-regeringskansliet/den-svenska-samhallsmoddellen/manskliga-rattigheter/> (senast hämtad 30/05/20)

Regeringskansliet. Nordisk Samekonvention, 01/06/15. <https://www.regeringen.se/artiklar/2015/06/nordisk-samekonvention/> (senast hämtad: 31/05/20)

Samer – ett ursprungsfolk i Sverige. Regeringskansliet – Jordbruksdepartementet & Sametinget, Västerås, 2004. (SE: samer.se/2136)

Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 4: Statens sakframställning tisdag förmiddag 10/9 (radio). <https://sverigesradio.se/artikel/7296910> (senast hämtad: 23/05/20)

Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 5: Statens sakframställning onsdag förmiddag 11/9. <https://sverigesradio.se/artikel/7297510> (senast hämtad: 23/05/20)

Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio – Dag 5: Statens sakframställning onsdag eftermiddag 11/9 (radio). <https://sverigesradio.se/artikel/7297614> (senast hämtad: 23/05/20)

Sameradion & SVT Sápmi, Sveriges Radio - Dag 7: Statens sakframställning tisdag eftermiddag 17 september (radio). <https://sverigesradio.se/artikel/7301458> (senast hämtad: 23/05/20)

Sametinget, Girjas. 22/11/18. <https://www.sametinget.se/girjas> (senast hämtad: 22/05/20)

Sametinget. Samiska näringar. 02/12/19. <https://www.sametinget.se/1035> (senast hämtad: 30/05/20)

Sametinget; Ännu en samisk seger i Girjas-målet, 23/01/20. <https://www.sametinget.se/118975> (senast hämtad 22/05/20)

Sametinget; FN och urfolken, 12/03/20. <https://www.sametinget.se/1097> (senast hämtad: 22/05/20)

Sametinget; Rätten till självbestämmande, 14/08/17. <https://www.sametinget.se/1099>(senast hämtad 24/05/20)

Sametinget; Sametingsval vart fjärde år, 13/11/18. <https://www.sametinget.se/val> (senast hämtad: 24/05/20)

Sametinget; Samiskt kulturarv, 11/03/19.<https://www.sametinget.se/kulturarv> (senast hämtad: 22/05/20)

Sametinget; Sveriges koloniala historia, 08/05/18. <https://www.sametinget.se/62102> (senast hämtad: 22/05/20)

Sametinget; Tingsrättsdom: Girjas sameby har ensamrätt till jakt och fiske, 23/01/20. <https://www.sametinget.se/100319> (senast hämtad 22/05/20)

Sametinget; Vad vill vår styrelse arbeta för?, 091117. <https://www.sametinget.se/115995> (senast hämtad: 24/05/20)

Samiskt informationscenter (samer.se), Antalet samer i Sàpmi. <http://samer.se/samernaisiffror> (senast hämtad: 22/05/20)

Samiskt informationscenter (samer.se), Samebyn organiserar renskötsel. <http://www.samer.se/samebyn> (senast hämtad: 22/05/20)

Samiskt informationscenter (samer.se); Sápmi. <http://samer.se/1002> (senast hämtad: 22/05/20)

Samiskt informationscenter (samer.se); Världens ursprungsfolk. <http://samer.se/ursprungsfolk> (senast hämtad: 22/05/20)

Sjöstedt, Mikaela, Sameradion & SVT Sápmi, SSR: Döda renar är en reaktion mot Girjasdomen. Sveriges Radio, 27/02/20. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=7417152> (senast hämtad: 31/05/20)

Skogelin, Marc. ”Jägareförbundet: Risk för splittring”. *Svenska Dagbladet*. 23/01/20. <https://www.svd.se/jagareforbundet-risk-for-splittring> (senast hämtad: 31/05/20)

Stuart Mill, John, ”Utilitarianism”, i *The Philosophy of Human Rights*, Hayden, Patrick (red.). 1st Edition, Paragon House, 2001, 136-148.

Svenska FN-förbundet. Människorättsläget i Sverige granskas av MR-rådet. *FN-fakta*. Nr 4, 2019. <https://fn.se/wp-content/uploads/2019/12/Vardlshorisont-nr-4-2019-MR-i-Sverige.pdf> (senast hämtad: 22/05/20)

Sveriges television, ”Samisk skylt försvunnen – där Girjas samebys ordförande bor”, 28/01/20. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/samisk-puoltsa-skylt-skruvades-ned-och-forsvann-suspekta-skal> (senast hämtad: 22/05/20)

Torp, Eivind. Samiskt informationscenter (samer.se); De icke-renskötande samernas rätt till jakt och fiske i svensk rätt. <http://samer.se/4659> (senast hämtad: 22/05/20)

Tully, James, "The Struggles of Indigenous Peoples for and of Freedom", i *Political Theory and the Rights of Indigenous Peoples*, Ivison, Duncan, Patton, Paul & Sanders, Will (red.). Cambridge University Press, Cambridge, 2000, 36-59.

UN General Assembly, *International Covenant on Civil and Political Rights*, 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, SE : <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3aa0.html> (senast hämtad: 24/05/20)

UN General Assembly, *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples : resolution / adopted by the General Assembly*, 2 October 2007. SE: <https://www.refworld.org/docid/471355a82.html> (senast hämtad: 30/05/20)

United Nations Human Rights Council. Universal Periodic Review.
<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx> (senast hämtad: 30/05/20)

V. hagen, Renée, Minter, Tessa. Displacement in the Name of Development. How Indigenous Rights Legislation Fails to Protect Philippine Hunter – Gatherers. *Society & Natural Resources*, Vol.33, nr 1, 2020: 65-82.

Van Dijk, Teun A. Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, Vol. 4, nr 2, 1993: 249-283

Waara, Anneli. Uppsala Universitet; Samer och rasism i historia och nutid, 190115.
<https://www.uppsalauniversitet.se/nyheter-press/nyheter/artikel/?id=4077&typ=artikel&lang=sy> (senast hämtad: 22/05/20)